

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 9. november 2023
(OR. en)

15182/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2023/0397(COD)

ELARG 79
COWEB 137

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	9. november 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 692 final
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 692 final.

Lisatud: COM(2023) 692 final

Brüssel, 8.11.2023
COM(2023) 692 final

2023/0397 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,
millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

•Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Ebapiisav sotsiaal-majanduslik lähenemine Lääne-Balkani ja ELi vahel on olnud pikaajaline probleem, mida süvendab Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja majanduslik mõju ja enne seda COVID-19 pandeemia. Lääne-Balkani majandusliku lähenemise tase (SKP elaniku kohta ostujõu standardites) on 30–50 % ELi keskmisest ning see ei kerki piisavalt kiiresti. Lääne-Balkani, Euroopa Liidu ja ühinemisprotsessi jaoks on oluline, et see lähenemine kiireneks. Suurem lähenemine hõlbustab märkimisväärselt Lääne-Balkani integreerimist ELi.

Majanduslik lähenemine on ELi liikmesuse eeliste keskmes: ELi viienda laienemisvoorukogemus, mille kohaselt mõned uuemad liikmesriigid on saavutanud sissetulekute taseme, mis on 90 % või rohkem ELi keskmisest, näitab, millist mõju avaldavad majanduslikule lähenemisele majandusintegratsioon ja turu avamine mis tuleneb ühtse turu liikmesusest kombineerituna ühtekuuluvuspoliitikaga. Võttes arvesse piirkonna eripära, võib järkjärguline integreerimine ühtse turuga isegi enne ühinemist aidata osadest eelistest varem kasu saada. Selline järkjärguline integratsioon tuleb hoolikalt ette valmistada ning ettevalmistava meetmena peaks sellele eelnema tihe piirkondlik koostöö ja integratsioon.

Selle põhjal on komisjon välja töötanud Lääne-Balkani **majanduskasvu kava** (üksikasjalikult kirjeldatud komisjoni paralleelses teatises). Selle aluseks on neli sammast:

- tõhustatud majandusintegratsioon Euroopa Liiduga;
- majandusintegratsioon Lääne-Balkani piirkonnas: ühine piirkondlik turg;
- põhjalikud reformid;
- suurem rahaline abi.

Rahastu on majanduskasvu kava keskmes ning suurendab märkimisväärselt rahalist abi, mis põhineb ambitsioonikal reformikaval, mis keskendub vajalikele sotsiaal-majanduslikele reformidele koos põhjalike reformidega, sealhulgas õigusriigi põhimõtte ja sihtotstarbeliste investeeringutega. Sellega kehtestatakse range tingimuslikkus, luues nende reformide saavutustel põhineva maksemehhanismi. Selline lähenemisviis nõuab täiesti uut ülesehitust, mis erineb praegu kättesaadavatest välisabivahenditest.

Praegune rahaline abi Lääne-Balkanile ja Türgile ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) raames jätkub praegusel kujul ning selle eesmärk on suurendada siseriiklike õigusaktide ja avaliku halduse vastavusse viimist liidu õigustiku ja ELi standarditega, pidades silmas liidu liikmesust tulevikus.

Seetõttu täiendab uus rahastu IPA III lähenemisviisi, keskendudes sotsiaalse ja majanduskasvu konkreetsetele teguritele.

Lisaks, kuigi IPA III keskendub tulemuspõhisele programmitööle, on sellel uuel rahastul maksemehhanism, mis põhineb eeltingimustel, kombineerides uuenduslikul viisil toetusi ja laene, mis loob tugevama stiimuli peamiste struktuurireformide rakendamiseks toetusesaajate poolt.

Selleks et majanduskasvu kava võimalusi täiel määral ära kasutada, koostab iga toetusesaaja reformikava, milles sätestatakse peamised meetmed, mida iga toetusesaaja kavatseb aastatel 2024–2027 võtta, et kiirendada sotsiaal-majanduslikku ja lähenemist ELile. Reformikava arutatakse komisjoniga läbi, komisjon hindab seda ja kinnitab selle.

Reformikava on kooskõlas toetusesaaja majanduskasvu strateegiaga, mis on kooskõlas laienemiskavaga. Sellega tuuakse esile ühinemisprotsessi käigus kindlaks määratud olulised põhireformid ning piiratud arv **keskseid sotsiaal-majanduslikke reforme**, mis on kindlaks määratud eelmistes majandusreformiprogrammides ja mis integreeritakse edaspidi reformikavadesse. See väljendub Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava kohaste asjakohaste ja omavahel seotud **investeeringute** kiirendamises, mis on strateegia „Global Gateway“ piirkondlik peegeldus.

Need investeeringud tehakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu ning need on suunatud sektoritele, mis toimivad sotsiaal-majandusliku arengu peamiste võimendajatena: ühenduvus, sealhulgas transport, energeetika, rohe- ja digipööre, haridus ning oskuste arendamine. Seotud projekte või programme rakendatakse koostöös rahvusvaheliste finantsasutuste ja ELi liikmesriikide arengupankadega ning need meelitavad nendelt ja erasektorilt ligi lisainvesteeringuid.

Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu aastateks 2024–2027 täiendab seega ühinemiseelse abi instrumenti. See on kavandatud paindliku vahendina, mis on kohandatud eesmärgiga kiirendada põhjalikke sotsiaalmajanduslikke reforme ja lähendada piirkonda ELile, tagades samal ajal prognoositavuse ja läbipaistvuse ning vastutuse vahendite eest.

Lääne-Balkanil on võimalus viia koostöös ELi liikmesriikidega tehnilise toe instrumendi raames ellu sihipäraseid reforme, kuna koostöö liikmesriikidega reformide rakendamisel võib aidata kaasa nende kiiremale ühinemisele ja integratsioonile. Komisjon hindab praeguse tehnilise toe instrumendi katseprojekti tulemusi koos kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikidega ning uurib, kuidas hõlbustada nende osalemist mitut riiki hõlmavates reformiprojektides tehnilise toe instrumendi raames.

Kavandatav rahastu võimaldab liidul viia poliitilised eesmärgid vastavusse finantsvõimendusega kooskõlas oma pikaajaliste kohustustega Lääne-Balkani toetusesaajate ees nende teel ELiga ühinemise poole.

Rahastu rakendamise maksimaalne summa on aastatel 2024–2027 igat liiki toetuse puhul 6 miljardit eurot (jooksevhindades), millest kuni 2 miljardit eurot antakse tagastamatu toetusena ja 4 miljardit eurot sooduslaenudena, mida annab liit. Finantskohustuste tarbeks moodustatud eraldised ühises eraldisfondis laenudeks saadakse 2 miljardi euro suurusest tagastamatust toetusest.

Tagastamatu toetuse komponendi puhul rahastatakse rahastut mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 6 lisavahenditest osana mitmeaastase finantsraamistiku muutmisest. Seetõttu nähakse mitmeaastase finantsraamistiku määrase muutmise ettepanekus¹ ette, et rubriigi 6 raames tehakse Lääne-Balkanile antavaks abiks kättesaadavaks veel 2 miljardit eurot.

Uut rahastut rakendatakse rakendusmehhanismide kaudu, mis on valitud selleks, et maksimeerida reformide ja nendega seotud investeeringute kiiret elluviimist, säilitades samal ajal vajaliku kontrolli ja minimeerides komisjoni, toetusesaajate ja teiste rakenduspartnerite halduskoormust.

Toetust antakse kahe rakendusmehhanismi kaudu: 1) otsetoetus toetusesaajate riigieelarvetele ja 2) taristuinvesteeringute toetamine Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu.

¹ COM(2023) 337 final.

Vähemalt pool rahastu toetamiseks olemasolevast kogusummast, umbes 3 miljardit eurot, eraldatakse järk-järgult Lääne-Balkani investeerimisraamistikule, sealhulgas kogu tagastamatu toetuse summa, millest lahutatakse vahendid, mis reserveeritakse rahastu rakendamiseks tehnilise ja haldusabi andmiseks ning eraldiste tegemiseks, nagu on kirjeldatud allpool.

Kapitaliinvesteeringuteks vahendite suunamine Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu pakub lisakindlust usaldusriskide vastu, sest Lääne-Balkani investeerimisraamistikul on hästi toimivad finantskontrollisüsteemid, mis tuginevad ka rakendavate finantsasutuste sambapõhisel hindamisel põhinevatele kontrollistandarditele. Lääne-Balkani investeerimisraamistik on Euroopa Komisjoni, liikmesriikide kahepoolsete rahastajate ja finantsasutuste ühtne koostööraamistik. Kõik investeeringud põhinevad kahju mittetekomitamise ja mitte kellegi kõrvalejätmise põhimõttel ning aitavad saavutada laiemat eesmärki aidata piirkonnal minna üle rohelisele, kliimanetraalsele, kliimamuutustele vastupanuvõimelisele, digitaalsele ja kaasavale majandusele, mis on kooskõlas ELi normide ja standarditega.

Kuigi kaks eespool nimetatud mehhanismi kasutavad ära suurema osa vahenditest, reserveeritakse vahendi eelarvest väike osa (mis vastab 1,5 %) rahastu rakendamiseks antava tehnilise ja haldusabi jaoks, näiteks ettevalmistavaks tegevuseks, järelevalveks, kontrolliks, auditeerimiseks ja hindamiseks, mis on vajalikud rahastu haldamiseks ja eesmärkide saavutamiseks, eelkõige uuringuteks, ekspertide kohtumisteks, koolitusteks, konsultatsioonideks toetusesaaja ametiasutustega, konverentsideks, sidusrühmadega konsulteerimiseks, teabe- ja kommunikatsioonimeetmeteks, sealhulgas kaasavaks teavitustegevuseks, ning liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamiseks. Samuti võib katta kulusid, mis on seotud sellise toetava tegevusega nagu projektide või programmide kvaliteedi kontroll ja järelevalve kohapeal, ning reformide ja investeeringute hindamisel ja rakendamisel korraldatava kogemusnõustamise ja ekspertidepoolse nõustamise kulusid.

Otsesed väljamaksed riikide eelarvetesse ja vahendite kättesaadavaks tegemine investeerimisettepanekute esitamiseks Lääne-Balkani investeerimisraamistiku juhatuse arvamuse saamiseks sõltub edusammudest ja toetusesaajate reformikavades sätestatud **maksetingimuste** täitmisest. Maksetingimused on esitatud kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete vahe-eesmärkide ja nendega seotud väljamaksete ajakavana, mis on seotud konkreetsete sotsiaal-majanduslike reformidega, et stimuleerida majanduskasvu, viia partnerid kestliku lähenemise teele ja suunata neid konkreetsetele reformidele, mis on seotud laienemisprotsessi põhialustega, sealhulgas õigusriigi põhimõttega, korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitlusega.

Makromajanduslik finantsstabiilsus, usaldusväärne avaliku sektori finantsjuhtimine, eelarve läbipaistvus ja järelevalve on maksete tegemise üldtingimused, mis peavad rahaliste vahendite eraldamiseks olema täidetud. **Maksed tehakse kindlaksmääratud poolaasta ajakava alusel**, mis põhineb toetusesaajate esitatud nõuetekohaselt põhjendatud taotlustel rahaliste vahendite eraldamiseks, ja pärast seda, kui komisjon on kontrollinud, kas asjakohased maksetingimused on täidetud. Kui maksetingimused ei ole täidetud, peatab komisjon vastava summa või arvab vastava summa maksest maha.

Asjaomased peatatud vahendid võidakse välja maksta 12 kuu jooksul pärast reformikavas sätestatud algset tähtaega, tingimusel et maksetingimused on täidetud. Seda tähtaega tuleks esimesel rakendusaastal pikendada 24 kuuni. Vastasel juhul võib asjakohase summa toetusesaajale eraldatavast summast maha arvata ja järgnevatel eelarveaastatel teiste toetusesaajate vahel ümber jaotada.

Liikmesriikide eelarvete rahastamiseks tehakse ettepanek mitmetasandilise auditi- ja kontrollisüsteemi kohta: esiteks lisatakse riikide reformikavade kohaste reformide osana vajaduse korral toetusesaajate auditi- ja kontrollisüsteemide reform; teiseks saab komisjon projektitsüklis igal ajal riiklikud eelarve täitmise süsteemid üksikasjalikult läbi vaadata. Kui rakendamine toimub kaudse eelarve täitmise või segarahastamise (Lääne-Balkani investeerimisraamistik) kaudu, tugineb komisjon peale oma süsteemide ka sambapõhiselt hinnatavate üksuste, sealhulgas rahvusvaheliste finantsasutuste või ELi liikmesriikide arengupankade kontrollisüsteemidele.

•Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega

Selle rahastu raames antav toetus on kooskõlas muude Lääne-Balkanile muude ELi vahendite kaudu antava kahepoolse toetuse vormidega (eelkõige IPA III) ja täiendab neid. See tugineb praegusele toetusele ja tugevdab seda ning võimaldab piirkonnal kiirendada Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava rakendamist. Eesmärkide saavutamiseks tuleks erilist tähelepanu pöörata sektoritele, mis tõenäoliselt toimivad sotsiaalse ja majandusliku arengu peamiste võimendajatena: ühendatus, transport, energeetika, digiüleminek, innovatsioon, haridus ja oskuste arendamine.

•Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega

Määruse rakendamine on kooskõlas muude välistegevuse ja välispoliitika valdkondadega (nt laienemisläbirääkimised, ühinemiseelne abi). Rahastu täiendab neid jõupingutusi, kiirendades piirkonna sotsiaal-majanduslikku lähenemist ELile, et valmistuda liidu liikmesuseks tulevikus.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

•Õiguslik alus

Ettepanek põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitel 212 ja 322. Komisjon esitab selle vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 294 sätestatud korrale.

•Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Kavandatava rahastu eesmärk on toetada Lääne-Balkani toetusesaajaid laienemispoliitika raames lähenemisel Euroopa Liiduga, mistõttu on liidul sellise toetuse andmiseks parimad võimalused. Kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike on kõige parem liidu liikmesuseks ette valmistada liidu tasandil.

Võttes arvesse vajaliku abi ulatust, on ELil ainulaadne võimalus anda Lääne-Balkanile pikaajalist välisabi õigel ajal, koordineeritult ja prognoositavalt. EL saab suurendada oma laenuvõtmisvõimet ja anda Lääne-Balkanile soodsatel tingimustel laenu ning pakkuda mitmeks aastaks tagastamatut toetust ja tagatist.

Püsivalt kohal viibiva delegatsiooni kaudu saab EL teha teabe, mis puudutab igat toetusesaajat mõjutavaid muudatusi, igakülgset kättesaadavaks. See võimaldab ELil olla pidevalt kursis uute vajaduste ja asjaoludega ning seega kohandada toetust muutuvate vajaduste järgi, koordineerides oma tegevust tihedalt teiste kahe- ja mitmepoolsete rahastajatega.

•Proportsionaalsus

Ettepanek on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, sest see ei lähe kaugemale, kui on vaja Euroopa tasandil kindlaks määratud eesmärkide saavutamiseks.

Rahastut kavandatakse sihtotstarbelise meetmena, et toetada kiirendatud reforme piirkonnas, mis peab ELile järele jõudma, et ELi laienemine oleks sujuv ja vastastikku kasulik. Selle struktuur tugineb võimalikult suures ulatuses olemasolevale toetusstruktuurile (IPA III), samadele rahastamismudelitele (nt Lääne-Balkani investeerimisraamistik) või olemasolevatele, kuid lihtsustatud vahenditele (tulemuspõhised vahendid).

•Vahendi valik

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 212, milles sätestatakse seadusandlik tavamenetlus kolmandate riikidega koostöö tegemiseks, esitatakse ettepanek määrusena, mis tagab selle ühetaolise kohaldamise, tervikuna siduvuse ja otsekohaldatavuse.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

•Konsulteerimine sidusrühmadega

Ametlikku sidusrühmadega konsulteerimist ei olnud võimalik korraldada, kuna ettepanek on kiireloomuline, et kaasseadusandjad saaksid selle õigel ajal vastu võtta ja 2024. aastal toimivaks muuta.

EL tagab rahastu kohaldamisalasse kuuluvate eesmärkide ja võetud meetmetega seotud korrektse kommunikatsiooni ja nähtavuse Lääne-Balkanis, liidus ja mujal.

•Mõjuhindang

Kuna ettepanek oli poliitiliselt kiireloomuline, ei olnud võimalik mõjuhindangut teha. Kolme kuu jooksul pärast algatuse vastuvõtmist koostatakse komisjoni talituste töödokumendina analüütiline dokument, milles esitatakse ettepaneku aluseks olevad tõendid.

•Põhiõigused

Toetuse andmise eeltingimus on see, et Lääne-Balkani toetusesaajad kasutavad jätkuvalt tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme ja institutsioone, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi ja õigusriigi põhimõtet, ning tagavad inimõiguste, sealhulgas vähemuste õiguste austamise. Reformidele pühendumine ja ametiasutuste väljendatud tugev poliitiline tahe on positiivsed märgid, mida kinnitab komisjoni hinnang partnerite ettevalmistuste seisule ELiga ühinemiseks, mis on esitatud komisjoni teatises 2023. aasta laienemispaketi kohta.

4. MÕJU EELARVELE

Rahastu kaudu eraldatavate vahendite maksimaalne summa on aastatel 2024–2027 kõigi toetuse liikide peale 6 miljardit eurot, millest 2 miljardit eurot antakse tagastamatu toetusena ja 4 miljardit eurot sooduslaenudena, mida annab liit.

Tagastamatu abi komponendi puhul rahastatakse rahastut mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 6 kavandatavatest lisavahenditest osana mitmeaastase finantsraamistiku muutmisest. Mitmeaastase finantsraamistiku määrase muudatusega nähakse ette rubriigi 6 raames Lääne-Balkanile antava abi jaoks 2 miljardi euro suurune lisasumma.

Ühises eraldisfondis on laenude puhul eraldiste määr 9 % ja eraldiste tegemist rahastatakse 2 miljardist eurost, mis on kavandatud mitmeaastase finantsraamistiku muutmise osana, mis moodustab selle rahastu rahastamispaketi.

1,5 % tagastamatu toetuse komponendist (30 miljonit eurot) eraldatakse tehnilise ja haldusabi kuludeks, mis on seotud rahastu juhtimisega, sealhulgas järelevalve, teabevahetuse, auditeerimise ja hindamisega.

Tagastamatu toetuse ülejäänud osa ja laenukomponent eraldatakse I lisas esitatud valemi alusel, kombineerides toetusesaaja elanikkonna osakaalu Lääne-Balkani piirkonna kogurahvastikust ja Lääne-Balkani piirkonna keskmise SKP elaniku kohta võrreldes vastava toetusesaaja SKPga elaniku kohta, kasutades vastavalt kaalutegureid 60 % ja 40 %.

5. MUU TEAVE

•Rakendamine, järelevalve, hindamine ja aruandlus

Määruses on sätestatud üksikasjalikud sätted rakendamise, järelevalve, aruandluse ja hindamise kohta.

Rakendamine rahastamisvahendi alusel toimub finantsmääruses sätestatud vormide ja rakendusmeetodite kohaselt.

Komisjon jälgib pidevalt rahastu rakendamist. Järgides täielikult aluslepinguid, teevad komisjoni talitused rahastu rakendamise raames koostööd Euroopa Liidu välisteenistusega, et tagada liidu välistegevuse järjepidevus. Serbia ja Kosovo kohta esitab oma hinnangu Serbia ja Kosovo suhete normaliseerimise dialoogile kaasaitajana Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning komisjoni asepresident.

Toetusesaajad peaksid looma komisjoni kehtestatud kriteeriumidel põhineva järelevalvesüsteemi ning neilt oodatakse, et nad esitaksid igal aastal komisjonile aruande oma reformikavade rakendamise kohta. See hõlmab aruandlust reformikavas seatud eesmärkide saavutamise ja saavutamisel tehtud edusammude, sisekontrollisüsteemide parandamise, eelarve täitmise ning alusetult makstud või väärkasutatud summade kohta, mille EL on lõpuks tagasi nõudnud.

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile, nõukogule ja määruse artiklis 27 osutatud komiteele igal aastal hinnangu rahastust eraldatud vahendite kasutamise kohta.

Komisjon teeb ka määruse järelhindamise.

• Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus

Käesoleva määrusega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu.

I peatükk (üldsätted) hõlmab rahastu reguleerimiseset (artikkel 1), mõisteid (artikkel 2), rahastu üld- ja alaeesmärke (artikkel 3), üldpõhimõtteid (artikkel 4) ja toetuse eeltingimusi (artikkel 5).

II peatükis sätestatakse rahastu rahastamise ja rakendamise kord. Artiklis 6 sätestatakse i) rahastu rahastamispakett tagastamatu rahalise toetuse ning tehnilise ja haldusabi kujul ning ii) laenudena antav toetus. Artiklis 7 kirjeldatakse üksikasjalikult rahastu rakendamise vorme, st otsest ja kaudset eelarve täitmist kooskõlas finantsmäärusega. Artiklis 8 sätestatakse rahastu suhtes kohaldatavad rahastamiskõlblikkuse ja päritolureeglid, sätestades samas, et toetuse andmise menetluste eeskirju võib piirata tegevuse laadi tõttu või juhul, kui tegevus mõjutab julgeolekut ja avalikku korda. Artikkel 9 hõlmab komisjoni ja toetusesaajate vahel sõlmitavat rahastulepingut, milles sätestatakse eelkõige auditi- ja kontrollisätted ning maksete tegemise

kohustused ja tingimused. Sätteid assigneeringute järgmisse eelarveaastasse ülekandmise, aastaste osamaksete, kulukohustuste assigneeringute kohta käsitletakse artiklis 10.

III peatükis (reformikavad) kirjeldatakse üksikasjalikult reformikavade koostamise nõudeid ja aluseid (artikkel 11) ning rahastamise üldpõhimõtteid, sealhulgas väljamaksete tegemise tingimusi (artikkel 12). Artiklis 13 kirjeldatakse üksikasjalikult toetusesaajate esitatavaid reformikavasid, nende koostamise korda ja elemente, mida reformikavad peaksid sisaldama, sealhulgas rahastust rahastatavad reformid ja investeerimisvaldkonnad, ning süsteeme õigusnormide rikkumise, pettuse, korruptsiooni ja huvide konfliktide ennetamiseks, avastamiseks ja kõrvaldamiseks rahastust eraldatud vahendite kasutamisel.

Komisjon hindab reformikavasid artiklis 14 sätestatud kriteeriumide alusel ning teeb rakendusotsuse (nagu on kirjeldatud artiklis 15), milles sätestatakse muu hulgas laenutoetuse esialgne summa juhuks, kui maksetingimused on rahuldavalt täidetud, täitmise tähtaeg ja eelmaksed, mille jaoks toetusesaajad on toetusõiguslikud. Artikli 16 kohaselt saab komisjon või toetusesaaja esitada reformikava muutmise ettepaneku.

Artikkel 17 hõlmab komisjoni ja iga toetusesaaja vahel sõlmitavaid laenulepinguid ning eeskirju, mis reguleerivad komisjoni laenuvõtmist turgudelt, ning artiklis 18 sätestatakse eraldiste määr ja selle läbivaatamise kord. Artikliga 19 nähakse ette mehhanism investeringute rahastamiseks rahastu raames Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu.

Eeskirjad toetusesaajatele eelmaksete tegemiseks, kui järgitakse artiklis 5 kirjeldatud eeltingimusi, on sätestatud artiklis 20. Artiklis 21 kirjeldatakse üksikasjalikult reformikavades sätestatud makromajandusliku stabiilsuse, usaldusväärse avaliku sektori finantsjuhtimise, läbipaistvuse ning eelarve- ja maksetingimuste järelevalvega seotud üldtingimuste täitmise korral tehtavate väljamaksete korda.

Maksed tehakse kord poolaastas pärast seda, kui toetusesaaja on esitanud rahaliste vahendite eraldamise taotluse, mis tõendab, et ta on saavutanud kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed vaheeesmärgid ning on seega asjaomased maksetingimused rahuldavalt täitnud. Kui komisjoni hinnang on negatiivne, peetakse täitmata maksetingimustele vastav osa summast kinni. Kinnipeetud vahendid eraldatakse alles siis, kui toetusesaaja on järgnevas vahendite eraldamise taotluses nõuetekohaselt põhjendanud, et ta on võtnud asjaomaste maksetingimuste rahuldavaks täitmiseks vajalikud meetmed. Vastasel juhul võib komisjon summad teiste toetusesaajate vahel ümber jaotada. Selles artiklis on samuti sätestatud, et summat ei maksta välja kvalitatiivsete või kvantitatiivsete meetmete eest, mida ei ole 31. detsembriks 2028 täidetud, kuid komisjon võib summasid vähendada, kui see mõjutab liidu finantshuve või kui toetusesaajad rikuvad oluliselt rahastu raames sõlmitud lepingutest tulenevat kohustust.

IV peatükis (liidu finantshuvide kaitse) on sätted, mida komisjon ja toetusesaajad peavad järgima, et tagada tulemuslik kontroll rahastu rakendamise üle. Artiklis 22 on üksikasjalikult sätestatud rahastu- ja laenulepingutes kajastatavad kohustused, mis hõlmavad asjakohaseid meetmeid, millega ennetada, avastada ja kõrvaldada pettusi, korruptsiooni, huvide konflikte ja õigusnormide rikkumisi, mis mõjutavad liidu finantshuve, vältida topeltrahastamist ja võtta õiguslikke meetmeid ebaseaduslikult omastatud vahendite tagasinõudmiseks, koguda piisavaid andmeid rahastu vahendite saajate kohta ning asjakohasel juhul komisjonile, Euroopa Pettustevastasele Ametile (OLAF) ja Euroopa Prokuratuurile (EPPO) antavate õiguste kohta. Selles artiklis antakse komisjonile samuti õigus summasid vähendada või sisse nõuda, kui see mõjutab liidu finantshuve või kui toetusesaajad rikuvad oluliselt rahastu

raames sõlmitud lepingutest tulenevat kohustust. Artiklis 23 on sätestatud toetusesaajate sisekontrollisüsteeme käsitlevad sätted.

V peatükk (järelevalve, aruandlus ja hindamine) hõlmab sätteid järelevalves ja hindamises kasutatavate näitajate ja tulemusraamistike kehtestamise kohta (artikkel 24) ning rahastu järelhindamist (artikkel 25).

VI peatükis (lõppsätted) on sätestatud eraldiste määraga seotud volituste delegeerimine (artikkel 26), komiteemenetlus (artikkel 27), teavet, teabevahetust ja avalikustamist (artikkel 28) ning jõustumist puudutavad sätted (artikkel 29).

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 212 ja artikli 322 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse kontrollikoja arvamust,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) Liidu ja tema Lääne-Balkani partnerite² ühistes huvides on edendada jõupingutusi Lääne-Balkani partnerite poliitilise, õigus- ja majandussüsteemi reformimisel, et tulevikus liidu liikmeks saada. Liidu liikmesuse väljavaatel on märkimisväärne ümberkujundav mõju, millega kaasnevad positiivsed demokraatlikud, poliitilised, majanduslikud ja ühiskondlikud muudatused.
- (2) Enne ühinemist on vaja esile tuua mõned liidu liikmesuse eelised. Nende eeliste keskmes on majanduslik lähenemine. Praegu on Lääne-Balkani partnerite lähenemise tase – SKP põhjal elaniku kohta, väljendatuna ostujõu standardites – endiselt madal, moodustades 30–50 % liidu keskmisest, ning edusammud ei ole piisavalt kiired.
- (3) Erinevuste vähendamiseks võttis Euroopa Komisjon vastu teatise „Lääne-Balkani majanduskasvu kava“, mis põhineb neljal sambal: a) suurendada integratsioon ELi ühtse turuga; b) edendada ELi normidel ja standarditel põhinevat piirkondlikku majandusintegratsiooni, rakendades täielikult olemasolevat ühise piirkondliku turu tegevuskava; c) süvendada reforme, mille eesmärk on kiirendada piirkonna majanduskasvu, edendada majanduslikku lähenemist ja tugevdada piirkondlikku stabiilsust, ning d) luua uus rahastamisvahend: Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu.
- (4) Kõnealuse majanduskasvu kava rakendamine nõuab suuremat rahastamist uue sihtotstarbelise rahastamisvahendi, reformi- ja kasvurahastu kaudu, et aidata piirkonnal ellu viia majanduskasvu soodustavaid reforme, piirkondlikku integratsiooni ja ühist piirkondlikku turgu.
- (5) Nende eesmärkide saavutamiseks tuleks investeerimisvaldkondades erilist tähelepanu pöörata sektoritele, mis tõenäoliselt toimivad sotsiaalse ja majandusliku arengu peamiste võimendajatena: ühenduvus, sealhulgas transport, energeetika, rohe- ja digipööre, haridus ning oskuste arendamine.

² Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo*, Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbia.

* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

- (6) Transporditaristu on oluline, et parandada ühendatust Lääne-Balkani partnerite vahel ja ELiga. See peaks aitama kaasa piirkonna integreerimisele liiduga. Oma ettepanekusse üleeuroopalise transpordiraamistiku (TEN-T) läbivaatamise kohta lisas komisjon uue Lääne-Balkanit läbiva koridori (Vahemere lääne-ida koridor). TEN-T võrk peaks olema piirkonna transporditaristu rahastamise võrdlusaluseks.
- (7) Rahastust tuleks toetada investeringuid ja reforme, mis edendavad toetusesaajate teekonda majanduse ja ühiskonna digiüleminekule kooskõlas ELi 2030. aasta visiooniga, mis on esitatud komisjoni teatises „Digikompass 2030: Euroopa tee digikümnendil“³. See peaks püüdma hõlbustada nende liiduga seotud üld- ja digieesmärkide saavutamist. Nagu komisjon oma 15. juuni 2023. aasta teatises⁴ märkis, peaks 5G küberturvalisuse meetmepakett olema võrdlusaluseks ELi rahastamisele, et tagada piirkonnas digitaristu turvalisus, vastupidavus ja tervikluse kaitse.
- (8) Rahastust antav liidu toetus ei tohiks asendada kahepoolset ja piirkondlikku toetust, mida antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1529⁵ alusel ja mis keskendub toetusesaajate ettevalmistamisele liidu liikmesuseks, vaid peaks seda täiendama ja sellele lisanduma, kasutades võimaluse korral juba olemasolevaid mehhanisme ja struktuure. Lähenemisviis peaks tuginema olemasolevale laienemismetoodikale, eelkõige 2020. aasta muudetud metoodikale,⁶ ning sama aasta majandus- ja investeerimiskavale⁷.
- (9) Rahastust tuleks anda toetust kehtestatud kriteeriumidel ja selgetel maksetingimustel põhinevate üld- ja alaeesmärkide täitmiseks. Rahastu üldeesmärk peaks olema kiirendada piirkondlikku majandusintegratsiooni, järkjärgulist integreerumist liidu ühtse turuga, Lääne-Balkani majanduse sotsiaal-majanduslikku lähenemist ning liidu õiguse, eeskirjade, standardite, poliitika ja tavadega vastavusse viimist, et saada liidu liikmeks. Rahastu peaks samuti aitama kiirendada laienemisprotsessi põhialustega seotud reforme, sealhulgas õigusriigi põhimõtte, riigihangete ja riigiabi kontrolli, riigi rahanduse juhtimise ja korruptsioonivastase võitlusega seotud reforme. Nende eesmärkide poole tuleks püüelda vastastikku tugevdaval viisil.
- (10) Rahastu peaks edendama arengu tulemuslikkuse põhimõtteid, austades muudest liidu programmidest ja vahenditest antava toetuse täiendavust ning püüdes vältida olukorda, kus käesoleva määruse alusel antav abi ning liidu, liikmesriikide, kolmandate riikide, mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonide ja üksuste antav muu abi dubleerivad üksteist.
- (11) Rahastu peaks tagama kooskõla Euroopa Liidu lepingu artiklis 21 sätestatud liidu välistegevuse üldesmärkidega ja neid toetama, sealhulgas ELi põhiõiguste hartas sätestatud põhiõiguste austamise. Eelkõige tagab see inimõiguste ja õigusriigi põhimõtte kaitse ja edendamise.
- (12) Rahastu raames võetavad meetmed peaksid toetama edusamme kestliku arengu eesmärkide, Pariisi kokkuleppe ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste

³ COM(2021) 118 final.

⁴ „5G küberturvalisuse meetmepaketi rakendamine“, COM(2023) 4049 final.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III) (ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI:<http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>).

⁶ COM(2022) 57 final.

⁷ COM(2020) 641 final.

raamkonventsiooni, ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ja kõrbestumise tõkestamise konventsiooni sihtide saavutamisel ning ei tohiks viia keskkonnaseisundi halvenemiseni ega põhjustada kahju keskkonnale ega kliimale. Rahastust rahastatavad meetmed peaksid olema kooskõlas toetusesaajate riiklike energia- ja kliimakavadega, nende riiklikult kindlaksmääratud panuse ja eesmärgiga saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus. Rahastu peaks aitama kaasa leevendusmeetmetele ja võimele kohaneda kliimamuutuste kahjuliku mõjuga ning edendada vastupanuvõimet kliimamuutustele.

- (13) Käesoleva määruse rakendamisel tuleks juhinduda võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõttest, nagu need on välja töötatud võrdõiguslikkuse liidu strateegiates. See peaks edendama soolist võrdõiguslikkust ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamist ning püüdma kaitsta ja edendada naiste ja tütarlaste õigusi kooskõlas ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavade ning nõukogu asjakohaste järelduste ja rahvusvaheliste konventsioonidega. Rahastu rakendamine peaks olema kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga ning tagama selle investeeringute ja tehnilise abi kättesaadavuse.
- (14) Käesolev määrus peaks edendama Lääne-Balkani rohelist tegevuskava,⁸ tugevdades keskkonnakaitset, aidates kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja kliimamuutustele vastupanuvõime suurendamisele ning kiirendades üleminekut vähese CO₂ heitega majandusele.
- (15) Võttes arvesse Euroopa rohelist kokkulepet kui Euroopa kestliku majanduskasvu strateegiat ning kliima- ja elurikkuse eesmärkide saavutamise tegelemise olulisust kooskõlas institutsioonidevahelises kokkuleppes võetud kohustustega, peaks rahastu aitama saavutada üldist eesmärki suunata 30 % liidu eelarve kuludest kliimaeesmärkide toetamisele ning 2024. aastal 7,5 % ning 2026. ja 2027. aastal 10 % elurikkuse eesmärkidele. Vähemalt 37 % Lääne-Balkani investeerimisraamistikku kaudu antavast tagastamatust rahalisest toetusest peaks olema seotud kliimaeesmärkide saavutamise tegevustega. Rahastust tuleks toetada meetmeid, mis järgivad täielikult liidu kliima- ja keskkonnanäpide standardeid ja prioriteete ning olulise kahju ärahoidmise põhimõtet määruse(EL) 2020/852⁹ artikli 17 tähenduses.
- (16) Komisjon peaks koostöös liikmesriikide ja toetusesaajatega aitama suurendada abi andmise läbipaistvust ja vastutust abi andmise eest, sealhulgas rakendades asjakohaseid sisekontrollisüsteeme ja pettevastast poliitikat. Rahastust antava toetuse eeltingimus peaks olema see, et iga toetusesaaja jätkuvalt austab ja toetab tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme ja institutsioone, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi ja õigusriigi põhimõtet, ning tagab inimõiguste, sealhulgas vähemuste õiguste austamise. Teine eeltingimus peaks olema see, et Serbia ja Kosovo osalevad konstruktiivselt oma suhete normaliseerimises, et täielikult täita kõik asjakohased kohustused, mis tulenevad suhete normaliseerimisele suunatud lepingust ja selle rakenduslisast ning kõigist varasematest dialoogikokkulepetest, ning alustada läbirääkimisi suhete normaliseerimist käsitleva laiaulatusliku lepingu üle.
- (17) Rahastu kaudu antava liidu toetuse maksimaalne kogusumma peaks ajavahemikul 2024–2027 olema 6 miljardit eurot jooksevhindades, sellest kuni 2 miljardit eurot

⁸ SWD(2020) 223 final, 6. oktoober 2020.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13).

tagastamatu toetusena ja 4 miljardit eurot soodusfinantsabi laenudena, mille annab liit ja mis rahastatakse 2 miljardist eurost. Vähemalt pool kogusummast tuleks eraldada Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu, sealhulgas tagastamatu toetuse kogusumma, millest on maha arvatud 1,5 % tehnilist abi ja laenude jaoks vajalikud summad.

- (18) Käesoleva määrusega kehtestatakse selle rahastu kogu kestuse ajaks rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe (mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava) punkti 18 tähenduses.
- (19) Erandina määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõike 3 teisest lausest ei tohiks käesoleva rahastu alusel laenudest tulenevat finantskohustust välistegevuse tagatisega toetada. Käesoleva rahastu laenutoetus peaks olema finantsabi määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 220 lõike 1 tähenduses. Iga toetusesaaja esialgne rahastamissumma tuleks arvutada I lisas sätestatud valemi alusel, kombineerides toetusesaaja elanikkonna osakaalu Lääne-Balkani piirkonna kogurahvastikust ja Lääne-Balkani piirkonna keskmise SKP elaniku kohta võrreldes vastava toetusesaaja SKPga elaniku kohta, kasutades vastavalt kaalutegureid 60 % ja 40 %. Kui vahendite eraldamise maksetingimused ei ole täidetud, võib komisjon osa summast või kogu summa teistele toetusesaajatele ümber jaotada.
- (20) Käesoleva määruse suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 322 alusel vastu võetud horisontaalseid finantsreegleid. Need reeglid on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrmuses (EL, Euratom) 2018/1046¹⁰ ning nendega määratakse eelkõige kindlaks kord, mille kohaselt eelarvet koostatakse ja täidetakse toetuste, hangete, eelarve kaudse täitmise, finantsabi, segarahastamistoimingute ja välisekspertide tasustamise kaudu, ning nähakse ette finantsjuhtimises osalejate vastutuse kontroll.
- (21) Rahastamiskõlblikkuse piiranguid rahastu raames toetuse andmisel tuleks lubada tegevuse eripära tõttu või juhul, kui tegevus mõjutab julgeolekut või avalikku korda.
- (22) Et tagada rahastu tõhus rakendamine, sealhulgas hõlbustada Lääne-Balkani toetusesaajate integreerimist Euroopa väärtusahelatesse, peaksid kõik rahastu raames rahastatavad tarned ja hangitud materjalid pärinema liikmesriikidest, toetusesaajatelt, Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalistelt ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/947¹¹ I lisaga ning määruse (EL) 2021/1529 I lisaga hõlmatud riikidest ning riikidest, mille jaoks komisjon on kehtestanud vastastikuse juurdepääsu

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/20 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

välisabile toetusesaajas, välja arvatud juhul, kui varustust ja materjale ei ole üheski neist riikidest võimalik mõistlikel tingimustel hankida.

- (23) Järgides põhimõtet, et liidu eelarve kinnitatakse igal aastal, tuleks tagada võimalus kohaldada määruse (EL, Euratom) 2018/1046 kohaseid paindlikkusmeetmeid, sealhulgas järgmisse eelarveaastasse ülekandmise ja uuesti kulukohustuste võtmise suhtes, et tagada liidu vahendite tõhus kasutamine, maksimeerides seeläbi rahastu kaudu kättesaadavaid liidu vahendeid.
- (24) Lääne-Balkani rahastu rakendamist tuleks igas Lääne-Balkani toetusesaajas toetada sidusate ja prioriteetsete sihipäraste reformide ja investeerimisprioriteetidega (edaspidi „reformikava“), millega luuakse sotsiaal-majandusliku kasvu edendamise raamistik, mis on selgelt sõnastatud ja kooskõlas liidu ühinemisinõuetega. Reformikava on üldine raamistik rahastu eesmärkide saavutamiseks.
- (25) Liidu toetuse väljamaksmine peaks sõltuma maksetingimuste järgimisest ja mõõdetavatest edusammudest nende reformide rakendamisel, mis on sätestatud komisjoni hinnatud ja ametlikult heaks kiidetud reformikavades. Rahaliste vahendite eraldamine tuleks vastavalt struktureerida ja see peaks kajastama rahastu eesmärke.
- (26) Reformikavad peaksid sisaldama sihipäraseid reformimeetmeid ja prioriteetseid investeerimisvaldkondi koos maksetingimustega kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete vahe-eesmärkide näol, mis näitavad nende meetmete rahuldavat edenemist või lõpuleviimist, ning kõnealuste meetmete rakendamise esialgset ajakava. Need vahe-eesmärgid tuleks kavandada hiljemalt 31. augustiks 2027, kuigi selliste meetmete üldine lõpuleviimine võib toimuda ka pärast 2027. aastat, kuid mitte hiljem kui 31. detsembril 2028.
- (27) Reformikavades tuleks kirjeldada ka toetusesaaja süsteemi, mille abil tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, korruptsiooni, pettusi ja huvide konflikte rahastust eraldatud vahendite kasutamisel, ning korda, mille eesmärk on vältida, et rahastu raames ja muudest liidu programmidest ning muudelt rahastajatelt ei saadaks topeltrahastust.
- (28) Reformikavade raames võetavad meetmed peaksid vajaduse korral aitama parandada tulemuslikku riigi rahanduse juhtimis- ja kontrollisüsteemi, võidelda korruptsiooni, pettuste ja organiseeritud kuritegevuse vastu ning luua tõhusa riigiabi kontrollisüsteemi, mille eesmärk on tagada kõigile ettevõtjatele õiglased tingimused. Toetusesaaja peaks selliseid meetmeid rakendama esialgseteks kuupäevadeks, mille võib iga meetme jaoks sobivalt kindlaks määrata rahastu rakendamise varases etapis.
- (29) Komisjon peaks hindama iga reformikava käesolevas määruuses loetletud kriteeriumide alusel. Selleks et tagada käesoleva määruuse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused nende reformikavade heakskiitmiseks. Neid volitusi tuleks kasutada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruusega (EL) nr 182/2011¹². Komisjon võtab nõuetekohaselt arvesse nõukogu otsust 2010/427/EL ja asjakohasel juhul Euroopa välisteenistuse rolli, eelkõige liidu toetuse eeltingimuse täitmise järelevalves.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

- (30) Käesolevas määruses osutatud komisjoni rakendusotsus peaks samal ajal kujutama endast tööprogrammi finantsmääruse artikli 110 lõike 2 tähenduses seoses tagastamatu rahalise toetuse summaga käesoleva määruse alusel.
- (31) Võttes arvesse rahastu rakendamise paindlikkuse vajadust, peaks toetusesaajal olema võimalik esitada komisjonile põhjendatud palve rakendusotsuse muutmiseks, kui objektiivsete asjaolude tõttu ei ole enam võimalik reformikava, sealhulgas asjakohaseid maksetingimusi osaliselt või täielikult täita. Toetusesaajal peaks olema võimalik esitada põhjendatud palve reformikava muutmiseks, sealhulgas teha vajaduse korral ettepanekuid lisade kohta.
- (32) Komisjonil peaks olema võimalik rakendusotsust muuta, eelkõige selleks, et võtta arvesse kättesaadavate summade muutumist.
- (33) Käesolevast rahastust antava toetuse ümberjaotamise korral, mis tooks kaasa lisatoetuse toetusesaajale, peaks kõnealune toetusesaaja esitama läbivaadatud reformikava koos lisameetmetega, mis tuleb ellu viia.
- (34) Iga toetusesaajaga tuleks sõlmida rahastuleping, et kehtestada liidu ja toetusesaaja vahelise finantskoostöö põhimõtted ning määrata kindlaks rahastust antava liidu rahastamise kontrolli, finantsjärelevalve, järelevalve, hindamise, aruandluse ja auditeerimisega seotud vajalikud mehhanismid, makse, tollimakse ja tasusid käsitlevad reeglid ning meetmed õigusnormide rikkumise, pettuste, korruptsiooni ja huvide konfliktide ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja kõrvaldamiseks. Seega tuleks iga toetusesaajaga sõlmida ka laenuleping, milles sätestatakse erisätted laenu vormis antavate rahaliste vahendite haldamiseks ja rakendamiseks.
- (35) Reformikavadele peaks olema võimalik anda rahalist toetust laenu vormis. Lääne-Balkani rahastamisvajaduste taustal on asjakohane korraldada finantsabi andmine mitmekesise rahastamise strateegia alusel, mis on sätestatud määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artiklis 220a ühtse rahastamise meetodina, mis peaks suurendama liidu võlakirjade likviidsust ning liidu emiteerimise atraktiivsust ja kulutõhusust.
- (36) Asjakohane on anda toetusesaajatele väga soodsatel tingimustel laene, mille maksimaalne tagasimaksetähtaeg on 40 aastat ja mille põhisumma tagasimaksmine ei alga enne 2034. aastat. Samuti on asjakohane teha erand määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 220 lõikest 4.
- (37) Võttes arvesse, et käesoleva rahastamisvahendi raames toetusesaajatele laenude vormis antava toetusega seotud finantsriskid on võrreldavad finantsriskidega, mis on seotud määruse (EL) 2021/947 kohaste laenutehingutega, peaks vastavalt määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artiklile 211 käesoleva määruse kohastest laenudest tulenevate finantskohustuste katteks moodustatava eraldise määr olema 9 % ja eraldise moodustamiseks tuleks kasutada rahastu 2 miljardi euro suurust rahastamispaketti.
- (38) Selleks et tagada eraldiste määra jätkuv vastavus finantsriskidele, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, millega muudetakse eraldiste määra. Eriti oluline on, et komisjon korraldaks oma ettevalmistava töö käigus asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et need konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega¹³. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud

¹³ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

- (39) Selleks et maksimeerida liidu rahalise toetuse finantsvõimendust lisainvesteeringute ligimeelitamiseks ja tagada ELi kontroll kulude üle, tuleks reformikavasid toetavaid taristuinvesteeringuid rakendada Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu. Üksikud projektid või programmid tuleks esitada Lääne-Balkani investeerimisraamistiku juhatusele arvamuse saamiseks alles siis, kui on täidetud reformikavasdes kindlaks määratud asjakohased maksetingimused. Kui asjaomased investeeringute maksetingimused ei ole ühe aasta jooksul täidetud, võib komisjon Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames eraldatavad vahendid ülejäänud toetusesaajate vahel ümber jaotada.
- (40) Tagamaks, et toetusesaajate käsutuses on esimeste reformide rakendamiseks vajalik starditoetus, peaks igal toetusesaajal olema juurdepääs kuni 7 %-le käesoleva rahastu raames ette nähtud rahalise abi kogusummast eelmaksetena, tingimusel et rahalised vahendid on kättesaadavad ja rahastu raames antava toetuse eeltingimused on täidetud.
- (41) Liidu toetuse andmisel on oluline tagada Lääne-Balkani toetusesaajatele nii paindlikkus kui ka programmeeritavus. Selleks tuleks rahastu vahendid eraldada kindlaksmääratud poolaasta ajakava alusel olenevalt rahaliste vahendite kättesaadavusest, tuginedes toetusesaajate esitatud rahaliste vahendite eraldamise taotlusele, ning pärast seda, kui komisjon on kontrollinud nii makromajandusliku stabiilsuse, usaldusväärse avaliku sektori finantsjuhtimise, eelarve läbipaistvuse ja järelevalvega seotud üldtingimuste kui ka asjakohaste maksetingimuste rahuldavat täitmist. Kui maksetingimus ei ole reformikava heakskiitmise otsuses sätestatud esialgse ajakava kohaselt täidetud, võib komisjon sellele tingimusele vastavad rahalised vahendid osaliselt või täielikult kinni pidada. Välja maksmata jäetud vahendid võib välja maksta järgmise vahendite eraldamise perioodi jooksul ja kuni 12 kuud pärast esialgses ajakavas sätestatud algset tähtaega, kui maksetingimused on täidetud. Esimesel rakendamisaastal tuleks seda tähtaega pikendada 24 kuuni alates esialgsest negatiivsest hinnangust.
- (42) Erandina määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 116 lõigetest 2 ja 5 tuleks kehtestada riigieelarvesse tehtavate maksete maksetähtaeg, mis algab toetusesaajale väljamakseid lubava otsuse teatavakstegemise kuupäevast, ning välistada komisjonilt toetusesaajale viivise maksmine.
- (43) Euroopa Liidu lepingu artikli 29 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 215 lõike 2 alusel vastu võetud liidu piiravate meetmete raames ei või rahalisi vahendeid ega majandusressursse teha otse ega kaudselt kättesaadavaks nimekirja kantud juriidilistele isikutele, üksustele ega asutustele või nende kasuks. Seetõttu ei saa rahastust toetada nimekirja kantud üksusi või neile kuuluvaid või nende kontrolli all olevaid üksusi .
- (44) Määruse (EL, Euratom) 2018/1046, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013¹⁴ ning nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95,¹⁵

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

(Euratom, EÜ) nr 2185/96¹⁶ ja (EL) 2017/1939¹⁷ kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas selliste meetmetega, mis käsitlevad õigusnormide rikkumiste, kelmuste, pettuste, huvide konfliktide ja topeltrahastamise ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist ning kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist.

- (45) Eelkõige peaks Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) olema vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdusi, sealhulgas kohapealseid pistelisi kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud pettusi, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust.
- (46) Kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikliga 129 tuleks komisjonile, OLAFile, Euroopa Kontrollikoja ja Euroopa Prokuratuurile anda vajalikud õigused ja juurdepääs, sealhulgas kolmandate isikute poolt, kes on kaasatud liidu vahendite rakendamisse.
- (47) Komisjon peaks tagama liidu finantshuvide tulemusliku kaitsmise rahastu kasutamisel. Samal ajal, võttes arvesse pikaajalist Lääne-Balkani toetusesaajatele antud finantsabi ka kaudse eelarve täitmise raames ning võttes arvesse nende järkjärgulist vastavusse viimist liidu sisekontrollistandardite ja -tavade, võib komisjon suurel määral tugineda riiklike sisekontrolli- ja pettuseennetussüsteemide toimimisele. Eelkõige tuleks komisjoni ja OLAFi viivitamata teavitada kõigist võimalikest õigusnormide rikkumiste, pettuse, korruptsiooni ja huvide konflikti juhtumitest, mis mõjutavad rahastu vahendite rakendamist.
- (48) Lisaks peaksid toetusesaajad andma komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmustest või pettustest, mille halduslik või kohtulik tuvastamine on esmakordne, ning hoidma teda kursis haldus- ja kohtumenetluste edenemisega. Et viia selline teavitamine vastavusse liikmesriikide hea tavaga, peaks see olema elektrooniline, kasutades komisjoni loodud rikkumisuhtumite haldamise süsteemi.
- (49) Iga toetusesaaja peaks kehtestama järelevalvesüsteemi, mille kaudu saadud andmeid kasutatakse oma kava maksetingimuste täitmise kohta iga poole aasta tagant esitatavas aruandes, mis lisatakse vahendite eraldamise poolaasta taotlusele. Toetusesaajad peaksid rahastust toetavate meetmetega seoses koguma andmeid ja teavet, mille alusel ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, pettusi, korruptsiooni ja huvide konflikte, ning võimaldama nendele juurdepääsu.
- (50) Komisjon peaks tagama, et kasutusele on võetud selged järelevalve- ja hindamismehhanismid, mis tagaksid liidu eelarve täitmisel tulemusliku vastutuse ja läbipaistvuse ning käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks tehtavate edusammude tulemusliku hindamise.

¹⁵ Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

¹⁶ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramise eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>).

¹⁷ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri (EPPO) asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

- (51) Komisjon peaks esitama Euroopa Parlamendile ja käesolevas määruses osutatud komiteele aastaaruande määruse ja rahastu rakendamisel tehtud edusammude kohta.
- (52) Komisjon peaks rahastut pärast selle lõppemist hindama.
- (53) Toetusesaajate kommunikatsioonisuutlikkust tuleks suurendada, et tagada tugev, vaba ja mitmekesine meedia ning üldsuse toetus liidu väärtustele ja võimalikust liidu liikmesusest tulenevale kasule ja kohustustele ning nende mõistmine, võideldes samal ajal desinformatsiooni ja infoga manipuleerimisega. Samuti tuleks tagada liidu rahastamise nähtavus.
- (54) Kuna käesoleva määruse eesmärke ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (55) Võttes arvesse rahastu ambitsioonikaid üldeesmärke lühikese rakendusperioodi jooksul, peaks käesolev määrus jõustuma järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1 *Reguleerimisese*

1. Käesoleva määrusega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu (edaspidi „rahastu“).
Selles sätestatakse rahastu eesmärgid, rahastamine, eelarve aastateks 2024–2027 ning selle raames liidu poolt antava rahastuse vormid ja reeglid.
2. Rahastust antakse Lääne-Balkanile abi sotsiaal-majanduslike reformide elluviimiseks ja investeringute tegemiseks nende reformikavade rakendamisel, nagu on sätestatud III peatükis.

Artikkel 2 *Mõisted*

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „toetusesaaja“ – iga järgmine: Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo*, Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbia;
- 2) „laienemispakett“ – iga-aastane teatis ELi laienemispoliitika kohta ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendid;

* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

- 3) „rahastuleping“ – komisjoni ja toetusesaaja vahel sõlmitud kokkulepe, milles sätestatakse toetusesaaja ja komisjoni vahelise finantskoostöö põhimõtted käesoleva määruse alusel. See leping on rahastamisleping artikli 6 lõike 2 punkti a kohaste rahaliste vahendite puhul määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 114 lõike 2 tähenduses;
- 4) „laenuleping“ – komisjoni ja toetusesaaja vahel sõlmitud kokkulepe, milles sätestatakse rahastust antava toetuse suhtes kohaldatavad tingimused;
- 5) „reformikavad“ – terviklik pakett, mis sisaldab sidusaid ja prioriteetseid sihipäraseid reforme ja prioriteetseid investeerimisvaldkondi igas toetusesaajas, sealhulgas maksetingimusi, mis näitavad nende meetmete rahuldavat edenemist või lõpuleviimist, ning nende meetmete rakendamise esialgne ajakava;
- 6) „meetmed“ – reformid ja investeringud reformikavade raames vastavalt III peatükile;
- 7) „maksetingimused“ – rahaliste vahendite eraldamise tingimused jälgitavate ja mõõdetavate kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkide vormis, mida toetusesaajad peavad rakendama, nagu on sätestatud III peatüki kohaselt reformikavades rahaliste vahendite eraldamise tingimustena;
- 8) „segarahastamistoiming“ – liidu eelarvest toetatav toiming, mille puhul kombineeritakse liidu eelarvest tagastamatus vormis antav toetus arengut rahastavate asutuste või muude avalik-õiguslike finantseerimisasutuste või erasektori finantseerimisasutuste ja investorite antava tagastatavas vormis toetusega.

Artikkel 3 *Rahastu eesmärgid*

1. Rahastu üldeesmärgid on:
 - a) kiirendada piirkondlikku majandusintegratsiooni ja järkjärgulist integreerumist liidu ühtse turuga;
 - b) kiirendada toetusesaajate majanduse sotsiaal-majanduslikku lähenemist liidule;
 - c) kiirendada vastavusse viimist liidu väärtuste, õigusaktide, eeskirjade, standardite, poliitika ja tavadega, et saada liidu liikmeks.
2. Rahastu alaeesmärgid on:
 - a) kiirendada toetusesaajate üleminekut kestlikule ja kaasavale majandusele, mis on võimeline taluma liidu ühtse turu konkurentsivõimet, ning stabiilsele investeerimiskeskonnale;
 - b) edendada piirkondlikku majandusintegratsiooni, eelkõige edusammude kaudu ühise piirkondliku turu loomisel;
 - c) edendada toetusesaajate majandusintegratsiooni liidu ühtse turuga;
 - d) toetada piirkondlikku majandusintegratsiooni ja tõhustatud integratsiooni ELi ühtse turuga parema ühenduvuse kaudu piirkonnas kooskõlas üleeuroopaliste võrkudega;
 - e) kiirendada rohepöoret kooskõlas 2020. aastal vastuvõetud Lääne-Balkani rohelise tegevuskavaga ja hõlmates kõiki majandussektoreid, eelkõige energeetikat, sealhulgas üleminekut vähese CO₂ heitega kliimaneutraalsele, kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ja ringmajandusele;

- f) edendada digiüleminekut kui kestliku arengu ja kaasava majanduskasvu eeldust;
- g) edendada innovatsiooni, eelkõige VKEde jaoks ning et toetada rohe- ja digipööret;
- h) edendada kvaliteetset haridust, koolitust, ümber- ja täiendusõpet ning tööhõivepoliitikat;
- i) tugevdada veelgi laienemisprotsessi põhialuseid, sealhulgas õigusriigi põhimõtet, demokraatiat, inimõiguste ja põhivabaduste austamist, edendades sõltumatut kohtusüsteemi, kindlustades julgeolekut ning võideldes pettuste, korruptsiooni, organiseeritud kuritegevuse, rahapesu ja terrorismi rahastamise, maksudest kõrvalhoidmise ja maksupettuste vastu; tagada rahvusvahelise õiguse järgimine; suurendada meediavabadust ja akadeemilist vabadust ning luua kodanikuühiskonnale soodne keskkond; edendada sotsiaaldialoogi; edendada soolist võrdsuslikkust, mittediskrimineerimist ja sallivust, et tagada ja võimendada vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamist;
- j) suurendada avaliku halduse tulemuslikkust ning toetada läbipaistvust, struktuurireforme ja head valitsemistava kõikidel tasanditel, sealhulgas riigi rahanduse juhtimisel ning riigihangete ja riigiabi kontrolli valdkonnas; toetada algatusi ja organeid, mis on seotud rahvusvahelise õigusemõistmise toetamise ja täitmise tagamisega Lääne-Balkanist toetusesaajates.

Artikkel 4 *Üldpõhimõtted*

1. Rahastu raames tehtav koostöö põhineb arengu tulemuslikkuse põhimõtetel ning edendab nende järgimist kõigis valdkondades: toetusesaajate isevastutus arenguprioriteetide eest, keskendumine tulemustele, kaasavad partnerlused, läbipaistvus ja vastastikune aruandekohustus. Koostöö põhineb vahendite tulemuslikul ja tõhusal jaotamisel ja kasutamisel.
2. Rahastust antav toetus lisandub muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest antavale toetusele. Käesoleva määruse alusel rahastamiskõlblik tegevus võib saada toetust ka muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest, kui selline toetus ei kata samu kulusid.
3. Et edendada oma tegevuse vastastikust täiendavust ja tõhusust, teevad komisjon ja liikmesriigid koostööd ning püüavad kooskõlas välisabi valdkonna tegevuse jõulisemaks koordineerimiseks kehtestatud põhimõtetega, sealhulgas tõhustatud koordineerimise kaudu liikmesriikidega kohalikul tasandil, vältida olukorda, kus käesoleva määruse alusel antav abi ning liidu, liikmesriikide, kolmandate riikide, mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonide ja üksuste (näiteks rahvusvaheliste organisatsioonide ja asjaomaste rahvusvaheliste finantsasutuste, asutuste ja liiduväliste abiandjate) antav muu abi dubleerivad üksteist.
4. Rahastu raames toimivas tegevuses peavoolustatakse kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist, bioloogilist mitmekesisust ja keskkonnakaitset, inimõigusi, demokraatiat, soolist võrdsuslikkust ja vajaduse korral katastroofiohu vähendamist ning toetatakse kestliku arengu eesmärkide saavutamist, edendades integreeritud meetmeid, mis võivad luua kaasnevaid hüvesid ja täita sidusalt mitut eesmärki. Selle juures tuleb vältida varade kasutuskõlbmatuks muutumist ning juhendada kahju

mittetekitamise ja mitte kellegi kõrvalejätmise põhimõttest, samuti kestlikkuse integreerimise lähenemisviisist, mis on Euroopa rohelise kokkuleppe alus.

5. Toetusesaajad ja komisjon tagavad, et reformikavade ettevalmistamise ja rahastu rakendamise ajal võetakse arvesse ja edendatakse meeste ja naiste võrdõiguslikkust, soolise aspekti arvestamist ning sooküsimuste lõimimist. Toetusesaajad ja komisjon võtavad asjakohased meetmed, et välistada diskrimineerimine soo, rassi või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuse, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal. Komisjon annab nende meetmete kohta aru soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavade kohase korrapärase aruandluse raames.
6. Rahastu raames ei toetata tegevusi ega meetmeid, mis on vastuolus toetusesaajate riiklike energia- ja kliimakavadega, nende Pariisi kokkuleppe kohase riiklikult kindlaksmääratud panusega ja eesmärgiga saavutada kliimanetraalsus 2050. aastaks või millega edendatakse investeringuid fossiilkütustesse või millel on märkimisväärne kahjulik mõju keskkonnale või kliimale.
7. Komisjon aitab koostöös liikmesriikide ja toetusesaajatega täita liidu kohustust suurendada abi andmise läbipaistvust ja vastutust abi andmise eest (sealhulgas edendades sisekontrollisüsteemide ja pettustevastase poliitika rakendamist ja karmistamist ning tehes teabe abi mahu ja jaotuse kohta kättesaadavaks veebipõhistes andmebaasides) ning tagab, et andmed on võrreldavad, hõlpsalt kättesaadavad ning neid on lihtne jagada ja avaldada.

Artikkel 5

Liidu toetuse eeltingimused

1. Rahastust toetuse andmise eeltingimus on, et toetusesaajad jätkuvalt järgivad ja austavad tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme, sealhulgas parlamentaarset mitmeparteisüsteemi, ja õigusriigi põhimõtet ning tagavad inimõigustega, sealhulgas vähemuste hulka kuuluvate isikute õigustega seotud kohustuste austamise. Teine eeltingimus on see, et Serbia ja Kosovo osalevad konstruktiivselt oma suhete normaliseerimises, et täielikult täita kõik kohustused, mis tulenevad suhete normaliseerimisele suunatud lepingust ja selle rakenduslisast ning kõigist varasematest dialoogikokkulepetest, ning alustada läbirääkimisi suhete normaliseerimist käsitleva laiaulatusliku lepingu üle.
2. Komisjon jälgib lõikes 1 sätestatud eeltingimuste täitmist enne toetusesaajatele rahastust vahendite eraldamist ja kogu rahastust toetuse andmise perioodil, võttes nõuetekohaselt arvesse viimast laienemispaketti. Komisjon võib vastu võtta otsuse, milles järeldatakse, et mõned neist eeltingimustest ei ole täidetud, ning eelkõige jätta artiklis 21 osutatud rahalised vahendid eraldamata, olenemata artikli 16 lõikes 3 osutatud maksetingimuste täitmisest.

II PEATÜKK

Rahastamine ja rakendamine

Artikkel 6 *Eelarve*

1. Rahastu kaudu lõigete 2 ja 3 kohaselt kättesaadavaks tehtavad vahendid ei tohi ajavahemikul 2024–2027 ületada 6 000 000 000 eurot.
2. Rahastu rakendamiseks ajavahemikul 1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2027 on 2 000 000 000 eurot, millest:
 - (a) 98,5 % tagastamatu rahalise toetusena toetusesaajatele reformikavade rakendamiseks;
 - (b) 1,5 % lõike 6 kohaste kulude jaoks.
3. Laenudena antav toetus on kättesaadav kuni 4 000 000 000 euro ulatuses ajavahemikul 1. jaanuarist 2024 kuni 31. detsembrini 2027. See summa ei moodusta osa välistegevuse tagatise summast määruse 2021/947 artikli 31 lõike 4 tähenduses.
4. Komisjon sätestab artiklis 15 osutatud rakendusotsuses igale toetusesaajale kättesaadava rahastamise esialgse summa vastavalt I lisas sätestatud metoodikale ja see summa on arvutatud uusimate kättesaadavate andmete põhjal käesoleva määruse jõustumise päeval kooskõlas artikliga 29. Esialgsed summad võivad rakendamise ajal kooskõlas artikliga 21 muutuda.
5. Artikli 19 kohaselt on määruse (EL) 2021/1529¹⁸ artiklis 12 osutatud Lääne-Balkani investeerimisraamistiku alusel kättesaadavaks tehtud vahendite summa vähemalt 50 % lõikes 1 nimetatud kogusummast. Kõnealune osalus hõlmab käesoleva artikli lõike 2 punktis a osutatud tagastamatu rahalise toetuse kogusummat pärast eraldiste summa mahaarvamist.
6. Lõike 2 punktis b osutatud vahendeid võib kasutada rahastu rakendamiseks antava tehnilise ja haldusabi jaoks, näiteks ettevalmistavaks tegevuseks, järelevalveks, kontrolliks, auditeerimiseks ja hindamiseks, mis on vajalikud rahastu haldamiseks ja eesmärkide saavutamiseks, eelkõige uuringuteks, ekspertide kohtumisteks, koolitusteks, konsultatsioonideks toetusesaaja ametiasutustega, konverentsideks, sidusrühmadega konsulteerimiseks, teabe- ja kommunikatsioonimeetmeteks, sealhulgas kaasavaks teavitustegevuseks, ning käesoleva määruse eesmärkidega seotud liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamiseks, IT-võrkudega seotud kulutusteks, mis keskenduvad infotöölusele ja -vahetusele, tööalaselt kasutatavateks infotehnoloogiavahenditeks, samuti kõigi muude kulude katteks peakorteris ja liidu delegatsioonides, mis on seotud rahastu jaoks vajaliku haldus- ja koordineerimistoea. Samuti võib katta kulusid, mis on seotud sellise toetava tegevusega nagu projektide või programmide kvaliteedi kontroll ja järelevalve kohapeal, ning reformide ja investeeringute hindamisel ja rakendamisel korraldatava kogemusnõustamise ja ekspertidepoolse nõustamise kulusid.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi instrument (IPA III) (ELT L 330, 20.9.2021).

Artikkel 7

Liidu rahastamise rakendamine ja vormid

1. Rahastut rakendatakse kooskõlas määrusega (EL, Euratom) 2018/1046 kas otsese eelarve täitmise või kaudse eelarve täitmise raames koostöös määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 62 lõike 1 esimese lõigu punktis c nimetatud üksustega.
2. Liidu rahalisi vahendeid võib anda määruses (EL, Euratom) 2018/1046 sätestatud vormis, täpsemalt finantsabi, toetuste, hangete ja segarahastamistoimingutena.
3. Olenevalt nõutavast tegevus- ja finantssuutlikkusest võib segarahastamistoiminguid rakendav volitatud üksus olla Euroopa Investeeringuspank või Euroopa Investeeringufond, mitmepoolne rahvusvaheline finantsasutus, näiteks Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, või Euroopa kahepoolne finantsasutus, näiteks arengupank. Rahastu raames segarahastamistoimingute rakendamist täiendatakse võimaluse korral täiendava rahalise toetusega, mida annavad kas liikmesriigid või kolmandad osalised.

Artikkel 8

Eeskirjad isikute ja üksuste rahastamiskõlblikkuse, tarnete ja materjalide päritolu ning rahastuga seotud piirangute kohta

1. Osalemine rahastu raames rahastatavate meetmetega seotud hankemenetluses ja toetuste andmise menetluses on avatud rahvusvahelistele ja piirkondlikele organisatsioonidele ning kõigile füüsilistele isikutele, kes on järgmiste riikide kodanikud, ja juriidilistele isikutele, kelle tegelik asukoht on järgmistes riikides:
 - (a) liikmesriigid, toetusesaajad, Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalised ning määruse (EL) 2021/947 I lisaga ja määruse (EL) 2021/1529 I lisaga hõlmatud riigid;
 - (b) riigid, mille puhul komisjon on kehtestanud toetusesaajas vastastikuse juurdepääsu välisabile.
2. Lõike 1 punktis b osutatud vastastikuse juurdepääsu võib lubada vähemalt üheks aastaks, kui riik annab võrdsetel tingimustel rahastamiskõlblikkuse liidu ja rahastuga seoses rahastamiskõlblike riikide üksustele.

Komisjon teeb otsuse vastastikuse juurdepääsu andmise kohta pärast konsulteerimist asjaomase toetusesaajaga.
3. Kõik käesolevast rahastust toetatavad tarded ja hangitud materjalid peavad pärinema mõnest lõike 1 punktides a ja b osutatud riigist, välja arvatud juhul, kui neid ei ole üheski neist riikidest võimalik mõistlikel tingimustel hankida. Lisaks kohaldatakse lõikes 6 sätestatud piirangueeskirju.
4. Käesoleva artikli kohaseid rahastamiskõlblikkuse eeskirju ei kohaldata rahastamiskõlbliku töövõtja või (asjakohasel juhul) alltöövõtja palgatud või muul viisil seadusliku lepinguga seotud füüsiliste isikute suhtes ja nendega ei tekitata nimetatutele kehtivaid kodakondsusega seotud piiranguid, välja arvatud juhul, kui kodakondsusega seotud piirangud põhinevad lõikes 6 sätestatud eeskirjadel.
5. Üksuse poolt ühiselt kaasrahastatavate või kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 62 lõike 1 punktis c loetletud üksustega otsese või kaudse eelarve täitmisega rakendatavate meetmete puhul kohaldatakse ka nende üksuste eeskirju.

See ei piira selliste lõike 6 alusel kehtestatud piirangute kohaldamist, mida kajastatakse nõuetekohaselt nende üksustega sõlmitud lepingutes.

6. Lõigetes 1 ja 3 osutatud rahastamiskõlblikkuse eeskirju, tarnete ja materjalide päritolu ning lõikes 4 osutatud füüsiliste isikute kodakondsust võib piirata hankemenetlustes osalevate juriidiliste isikute kodakondsuse, geograafilise asukoha või laadi ning tarnete ja materjalide geograafilise päritolu alusel järgmistel juhtudel:
 - (a) kui sellised piirangud on vajalikud tegevuse või konkreetse hankelepingu eripära ja/või eesmärkide tõttu ja/või kui need piirangud on vajalikud meetme tulemuslikuks rakendamiseks;
 - (b) kui meede või hankeleping mõjutab julgeolekut või avalikku korda, eelkõige seoses liidu, selle liikmesriikide või toetusesaaja strateegiliste varade ja huvidega, sealhulgas digitaristu (sealhulgas 5G võrgutaristu), side- ja infosüsteemide ning nendega seotud tarneahelate julgeoleku, vastupanuvõime ja terviklikkuse kaitsega.
7. Mitterahastamiskõlblikest riikidest pärit pakkujaid, taotlejaid ja kandidaate võib käsitada rahastamiskõblkena kiireloomulistel juhtudel või juhul, kui vajalikud teenused ei ole rahastamiskõbllike riikide või territooriumide turul kättesaadavad, või muudel põhjendatud juhtudel, kui rahastamiskõlblikkuse eeskirjade kohaldamine muudaks meetme elluviimise võimatuks või ülemäära raskeks.

Artikkel 9 *Rahastuleping*

1. Komisjon sõlmib iga toetusesaajaga rahastu rakendamiseks rahastulepingu, milles sätestatakse toetusesaaja kohustused ja maksetingimused rahastu vahendite väljamaksmiseks.
2. Rahastulepingut täiendavad artikli 17 kohased laenulepingud, milles sätestatakse laenu vormis antava rahastamise haldamise ja rakendamise kord.
3. Toetusesaajatele antakse toetust alles pärast asjaomaste rahastulepingute ja kohaldatavate laenulepingute jõustumist.
4. Iga toetusesaajaga sõlmitud rahastuleping ja laenulepingud ning liidu vahendeid saava isiku või üksustega sõlmitud lepingud tagavad määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artiklis 129 sätestatud kohustuste täitmise.
5. Rahastulepingus sätestatakse vajalikud üksikasjalikud sätted alljärgneva kohta:
 - (a) toetusesaaja võetav kohustus minna üle tõhusamate ja tulemuslikumate kontrollisüsteemide kasutamisele ning hoogustada võitlust rahapesu, terrorismi rahastamise, maksustamise vältimise, maksupettuste ja maksudest kõrvalehoidmise vastu;
 - (b) rahaliste vahendite eraldamise, kinnipidamise, vähendamise ja ümberjaotamise eeskirjad kooskõlas artikliga 21;
 - (c) rahastu juhtimise, kontrolli, seire, järelevalve, hindamise, aruandluse ja auditeerimisega seotud tegevus, samuti süsteemi läbivaatamised, uurimised, pettustevastased meetmed ja koostöö;
 - (d) eeskirjad, mille alusel antakse komisjonile aru selle kohta, kas ja kuidas on täidetud artiklis 12 osutatud maksetingimused;

- (e) maksude, tollimaksude ja muude lõivudega seotud eeskirjad kooskõlas määruse (EL) 2021/947 artikli 27 lõigetega 9 ja 10;
- (f) meetmed õigusnormide rikkumiste, pettuste, korruptsiooni ja huvide konfliktide ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja kõrvaldamiseks ning kohustus viivitamata teavitada komisjoni ja OLAFit kahtlustatavatest ja tegelikest õigusnormide rikkumiste, pettuse, korruptsiooni ja huvide konflikti juhtumitest ning nende järelmeetmetest;
- (g) artiklites 22 ja 23 osutatud kohustused, sealhulgas täpsed eeskirjad ja ajakava, mille kohaselt toetusesaaja andmeid kogub ning need komisjonile ja OLAFile kättesaadavaks tehakse;
- (h) kord, millega tagatakse, et laenutoetuse väljamaksetaotlused jäävad olemasoleva laenusumma piiresse, võttes arvesse artikli 6 lõiget 3;
- (i) komisjoni õigus vähendada rahastust antavat toetust proportsionaalselt ja nõuda tagasi rahastu eesmärkide saavutamiseks antud summad või nõuda laenu ennetähtaegset tagasimaksmist, kui esineb liidu finantshuve mõjutavaid õigusnormide rikkumisi, pettusi, korruptsiooni või huvide konflikte, mida toetusesaaja ei ole kõrvaldanud, või kui on toimunud rahastulepingust tulenevate kohustuste raske rikkumine;
- (j) eeskirjad ja kord, mille kohaselt toetusesaajad peavad rahastu rakendamise järelevalve eesmärgil aru andma ja hindama artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamist.

Artikkel 10

Ülekandmine, iga-aastased osamaksed, kulukohustuste assigneeringud

1. Erandina määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 12 lõikest 4 kantakse rahastu kasutamata kulukohustuste assigneeringud ja maksete assigneeringud automaatselt üle järgmisse aastasse ning neid võib kulukohustustega siduda ja kasutada kuni järgmise eelarveaasta 31. detsembrini. Üle kantud summat kasutatakse järgmisel eelarveaastal esimesena.
2. Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti ja nõukogu kulukohustuste assigneeringutest, mis on määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 12 lõike 6 kohaselt üle kantud.
3. Erandina määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 15 sätetest assigneeringute uuesti kättesaadavaks tegemise kohta tehakse rahastuga seotud meetme täieliku või osalise rakendamata jätmise tõttu vabastatud kulukohustuste summale vastavad kulukohustuste assigneeringud uuesti kättesaadavaks selle eelarverea jaoks, kust need pärinevad.
4. Pikemalt kui ühe eelarveaasta vältel toimuvate tegevustega kaasnevad eelarvelised kulukohustused võib jagada aastasteks osamakseteks mitmele aastale, kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 112 lõikega 2.

III PEATÜKK

Reformikavad

Artikkel 11

Reformikavade esitamine

1. Rahastust toetuse saamiseks esitab iga toetusesaaja komisjonile rahastu kestust hõlmava reformikava, mis tugineb viimase majandusreformiprogrammi struktuurireformide osale ja sellega seotud ühistele poliitilistele suunistele, milles lepiti kokku 2023. aasta mais toimunud majandus- ja rahandusdialoogi ajal, vajaduse korral oma riikliku majanduskasvu strateegiale, muudetud laienemismetoodikale, viimasele laienemispaketile ning Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskavale.
2. Reformikavas sätestatakse reformid, mida toetusesaaja peab ellu viima, samuti investeerimisvaldkonnad artiklis 3 sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamiseks. Reformikavad peavad sisaldama meetmeid reformide rakendamiseks tervikliku ja sidusa paketi kaudu. Põhialuste, sealhulgas õigusriigi põhimõtte, korruptsioonivastase võitluse, põhiõiguste ja sõnavabaduse valdkonnas tuleb võtta reformikavades arvesse viimases laienemispaketis esitatud hinnanguid.
3. Reformikava peab olema kooskõlas viimase makromajandusliku ja eelarvepoliitika raamistikuga, mis esitati komisjonile ELiga peetava majandus- ja rahandusteamalise dialoogi raames.
4. Reformikavad peavad olema kooskõlas toetusesaaja liiduga ühinemise raames kindlaks määratud reformiprioriteetidega ja muude asjakohaste dokumentidega, nagu stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping, riiklik energia- ja kliimakava, Pariisi kokkuleppe kohane riiklikult kindlaksmääratud panus ja eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus, ning neid toetama.
5. Reformikavas tuleb järgida artiklis 4 sätestatud üldpõhimõtteid.
6. Komisjon kutsub toetusesaajaid üles esitama oma reformikavad kolme kuu jooksul alates käesoleva määruse jõustumisest.
7. Kui rahastust antava toetuse ümberjaotamise tulemusel saab toetusesaaja lisatoetust, palub komisjon toetusesaajal esitada kolme kuu jooksul rahastu järelejäänud kestuseks muudetud reformikava.

Artikkel 12

Reformikava kohase rahastamise põhimõtted

1. Rahastu stimuleerib iga toetusesaaja reformikava rakendamist rahaliste vahendite eraldamisele maksetingimuste seadmisega. Neid maksetingimusi kohaldatakse artikli 6 lõike 2 punkti a ja artikli 6 lõike 3 kohaste rahaliste vahendite suhtes ning need kehtestatakse kvalitatiivsete või kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena. Need vahe-eesmärgid kajastavad edusamme konkreetsete sotsiaal-majanduslike reformide elluviimisel, sealhulgas laienemisprotsessi põhialuste ja õigusriigi põhimõtte valdkonnas, mis on seotud artiklis 3 sätestatud rahastu eri eesmärkide saavutamiseга kooskõlas viimase laienemispaketiga.

Maksetingimuste täitmine käivitab rahaliste vahendite täieliku või osalise eraldamise olenevalt tingimuste täitmise tasemest.

2. Artiklis 19 nimetatud fondi kaudu toimuva rahastamise puhul loetakse lõikes 1 osutatud maksetingimuste täitmine esialgu kinnitatuks. Rahalised vahendid makstakse välja pärast seda, kui Lääne-Balkani investeerimisraamistiku alusel rahastajate osamaksete saamiseks loodud ühisfondi fondivalitsejad on esitanud maksetaotluse.
3. Makromajanduslik finantsstabiilsus, usaldusväärne avaliku sektori finantsjuhtimine, eelarve läbipaistvus ja järelevalve on maksete tegemise üldtingimused, mis peavad olema täidetud mis tahes rahaliste vahendite eraldamiseks.

Artikkel 13 *Reformikava sisu*

1. Reformikavas sätestatakse eelkõige järgmised põhjendatud elemendid:
 - (a) meetmed, mis kujutavad endast sidusat, terviklikku ja piisavalt tasakaalustatud tegutsemist artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas struktuurireformid, investeringud ja meetmed eeltingimuste täitmiseks, kui see on asjakohane;
 - (b) selgitus selle kohta, kuidas meetmed on kooskõlas artiklis 11 osutatud põhimõtete, strateegiate, kavade ja programmidega;
 - (c) selgitus selle kohta, mil määral peaksid meetmed aitama kaasa kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisele;
 - (d) reformide ja investeringute esialgne ajakava ning rahaliste vahendite eraldamise kavandatud maksetingimused kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete vahe-eesmärkidena, mis tuleb saavutada hiljemalt 31. augustiks 2027;
 - (e) toetusesaaja kord, millega tagatakse reformikava tulemuslik järelevalve, aruandlus ja hindamine, sealhulgas lõikes 2 sätestatud asjakohased näitajad;
 - (f) kirjeldus toetusesaaja süsteemi kohta, millega tulemuslikult ennetatakse, avastatakse ja kõrvaldatakse õigusnormide rikkumisi, pettusi, korruptsiooni ja huvide konflikte ning tagatakse riigiabi kontrolli eeskirjade täitmine;
 - (g) muu asjakohane teave.
2. Reformikavad peavad olema tulemuspõhised ja sisaldama näitajaid, mille abil hinnatakse neis sätestatud üld- ja alaeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme. Need näitajad peavad põhinema rahvusvaheliselt kokkulepitud näitajatel ja toetusesaajate poliitikaga seotud juba olemasolevatel näitajatel, kui see on asjakohane ja vajalik. Näitajad peavad olema võimalikult sidusad ka peamiste ühiste näitajatega, mis sisalduvad ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) tulemuste raamistikus, EFSD+ tulemuste mõõtmise raamistikus ja Lääne-Balkani investeerimisraamistikus.

Artikkel 14 *Komisjoni hinnang reformikavale*

1. Komisjon hindab põhjendamatu viivitusega iga toetusesaaja reformikava või vajaduse korral selle mis tahes muudatuse asjakohasust, põhjalikkust ja sobivust. Hindamise käigus teeb komisjon tihedat koostööd asjaomase toetusesaajaga ning võib esitada tähelepanekuid või küsida lisateavet.

2. Reformikava hindamisel võtab komisjon arvesse asjakohast kättesaadavat analüütilist teavet toetusesaaja kohta, põhjendusi ja artiklis 13 osutatud elemente, mille toetusesaaja on esitanud, ning muud asjakohast teavet, näiteks artiklis 11 loetletud teavet.
3. Hindamisel võtab komisjon arvesse eelkõige järgmisi kriteeriume:
 - a) kas reformikava kujutab endast asjakohast, terviklikku, sidusat ja piisavalt tasakaalustatud vastust artiklis 3 sätestatud eesmärkidele;
 - b) kas võib eeldada, et reformikava aitab kiiremini ületada toetusesaaja ja liidu vahelist sotsiaal-majanduslikku lõhet ning edendab seeläbi nende majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast arengut ning toetab lähenemist liidu standarditele;
 - c) kas võib eeldada, et reformikava kiirendab toetusesaajate üleminekut kestlikule, kliimaneutraalsele ning kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ja kaasavale majandusele tänu piirkondliku ühenduvuse parandamisele, edusammudele rohe- ja digipöörde, sealhulgas elurikkuse valdkonnas ning innovatsiooni, hariduse ja oskuste ning laiema tööturu edendamisele;
 - d) kas reformikava tugevdab eeldatavasti veelgi laienemisprotsessi põhialuseid, mis on loetletud artikli 3 lõike 2 punktis i;
 - e) kas reformikavas käsitletakse asjakohaselt võimalikke riske seoses eeltingimuste ja maksetingimuste täitmisega;
 - f) kas toetusesaaja kavandatud maksetingimused on asjakohased ja ambitsioonikad, kooskõlas viimase laienemispaketi hindamisega ning piisavalt sisukad ja selged, et võimaldada nende täitmise korral vastavat vahendite eraldamist, ning kas kavandatud aruandlusnäitajad on asjakohased ja piisavad, et jälgida üldeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme ja neist aru anda;
 - g) kas toetusesaaja kavandatud kord võimaldab eelduste kohaselt tulemuslikult ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumisi, pettusi, korruptsiooni ja huvide konflikte rahastust eraldatud vahendite kasutamisel ning tagada, et rahastust ja muudest liidu programmidest ning muudelt rahastajatelt rahastust ja muudest liidu programmidest ning muudelt rahastajatelt ei saadaks topeltrahastust.
4. Toetusesaajate esitatud reformikavade hindamisel võivad komisjoni abistada eksperdid.

Artikkel 15 *Komisjoni rakendusotsus*

1. Positiivse hinnangu korral kiidab komisjon rakendusotsusega heaks toetusesaaja poolt artikli 14 kohaselt esitatud reformikava või asjakohasel juhul selle artikli 16 kohaselt esitatud muudatuse. Kõnealune rakendusotsus võetakse vastu kooskõlas artikli 27 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.
2. Komisjoni rakendusotsuses sätestatakse toetusesaaja rakendatavad reformid, toetatavad investeerimisvaldkonnad ja reformikavast tulenevad maksetingimused, sealhulgas esialgne ajakava.
3. Komisjoni rakendusotsuses sätestatakse ka:

- a) toetusesaaja käsutuses olevate koguvahendite esialgne summa ning artikli 13 kohaselt struktureeritud graafikujärgsed osamaksed, sealhulgas eelmaksed, kui toetusesaaja on rahuldavalt täitnud reformikava rakendamiseks kindlaks määratud asjakohased maksetingimused, mis on kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete vahe-eesmärkide kujul;
- b) laenutoetuse ja tagastamatu toetuse jaotus osamaksete kaupa;
- c) tähtaeg, mille jooksul peavad reformide lõplikud maksetingimused olema täidetud;
- d) reformikava järelevalve, aruandluse ja rakendamise kord ning ajakava, sealhulgas (asjakohasel juhul) meetmed kooskõla tagamiseks artikliga 24;
- e) artikli 13 lõikes 2 osutatud näitajad artikli 3 üld- ja alaeesmärkide saavutamiseks tehtud edusammude hindamiseks.

Artikkel 16 *Reformikava muudatused*

1. Kui toetusesaajal ei ole objektiivsete asjaolude tõttu enam võimalik reformikava (sealhulgas asjakohaseid maksetingimusi) kas osaliselt või täielikult täita, võib ta teha ettepaneku reformikava muuta. Sellisel juhul võib toetusesaaja esitada komisjonile põhjendatud taotluse artikli 15 lõikes 1 osutatud rakendusotsuse muutmiseks.
2. Komisjon võib rakendusotsust muuta, eelkõige selleks, et võtta arvesse kättesaadavate summade muutust kooskõlas artiklis 21 sätestatud põhimõtetega.
3. Kui komisjon leiab, et toetusesaaja esitatud põhjused õigustavad reformikava muutmist, hindab komisjon muudetud kava kooskõlas artikliga 14 ja võib põhjendamatu viivitusega muuta artikli 15 lõikes 1 osutatud rakendusotsust.
4. Muudatuses võib komisjon nõustuda sellega, et maksetingimuste tähtajad ulatuvad kuni aastani 2028. See ei mõjuta artikli 21 lõikes 8 sätestatud lõpptähtaega.

Artikkel 17 *Laenuleping ja laenutehingud*

1. Selleks et rahastada rahastu raames laenudena antavat toetust, antakse komisjonile õigus laenata vajalikud rahalised vahendid liidu nimel kapitaliturgudelt või finantsasutustelt kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikliga 220a.
2. Erandina finantsmääruse artikli 220 lõikest 4 võib laenu väljamakseid teha Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu toetusesaaja nimel. Tagasinõutud summad kantakse üle toetusesaajale.
3. Komisjon sõlmib toetusesaajaga laenulepingu. Laenulepingus sätestatakse rahastust laenuna antava toetuse maksimaalne laenusumma, saamise periood ja üksikasjalikud tingimused. Laenude maksimaalne tagasimaksetähtaeg on 40 aastat laenulepingu allkirjastamisest.

Lisaks määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 220 lõikele 5 ja erandina sellest sisaldab laenuleping eelmaksete summat ja eelmaksete tasaarvestamise eeskirju.

Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu rakendatavate laenusummade puhul tuleb laenulepingus samuti:

- (a) ette näha, et toetusesaaja volitab pöördumatult ja tingimusteta komisjoni tegema väljamakseid fondi haldavale üksusele, kui see üksus seda taotleb, ning et komisjon vabaneb oma maksekohustustest toetusesaaja ees, tehes makse sellele üksusele;
- (b) ette näha toetusesaaja kohustus kanda rakenduskulud ja kõik fondi rakendamise seotud tasud vastavalt komisjoni ja fondi rakendava üksuse vahel kokku lepitud tingimustele.

Artikkel 18 *Eraldiste tegemine*

1. Määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 211 lõike 1 kohaselt moodustatakse käesoleva määruse alusel antavate laenude jaoks eraldised 9 % ulatuses pärast käesoleva määruse artikli 6 lõike 3 kohaste rahaliste vahendite kättesaadavaks tegemist. Eraldised moodustatakse artikli 6 lõike 2 punktis a osutatud rahastamispaketist.

Eraldistega seotud eelarvelised kulukohustused võetakse 31. detsembriks 2027. Erandina määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 211 lõike 2 viimasest lausest makstakse eraldised järk-järgult ja need moodustatakse täielikult hiljemalt siis, kui laenud on täielikult välja makstud.
2. Eraldised makstakse ühisesse eraldisfondi. See võib hõlmata ka makromajandusliku finantsabi laene vastavalt määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõikele 5. Eraldiste määr vaadatakse läbi vähemalt iga kolme aasta järel alates käesoleva määruse jõustumisest.
3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 26 vastu delegeeritud õigusakt, millega muudetakse eraldiste määra, kohaldades määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 211 lõikes 2 sätestatud kriteeriume.

Artikkel 19 *Investeeringuprojektide ja -programmide rakendamine Lääne-Balkani investeeringusraamistiku raames*

1. Selleks et kasutada ära ELi rahalise toetuse võimendavat mõju lisainvesteeringute ligimeelitamiseks, rakendatakse Lääne-Balkani investeeringusraamistiku kaudu reformikavasid toetavaid taristuinvesteeringuid.
2. Artiklis 15 osutatud komisjoni rakendusotsuses sätestatakse Lääne-Balkani investeeringusraamistiku raames kasutamiseks kättesaadavaks tehtavate vahendite summa.
3. Komisjon esitab asjakohase investeeringuprojekti või programmi ettepanekud määruse (EL) 2021/947 artikli 35 lõikes 8 osutatud Lääne-Balkani investeeringusraamistiku juhatuse arvamuse saamiseks pärast artikli 21 lõikes 3 osutatud otsuse vastuvõtmist.
4. Vähemalt 37 % Lääne-Balkani investeeringusraamistiku kaudu antavast tagastamatust rahalisest toetusest peab olema seotud kliimaeesmärkide saavutamise.
5. Artikli 6 lõike 2 punktis a osutatud rahastamispaketist rahastamine rahastu raames toimub pärast eraldiste summa mahaarvamist kaudse eelarve täitmise raames, võttes arvesse investeeringute kava, ja seda tehakse Lääne-Balkani investeeringusraamistiku

raames loodud ja rahastajate osamaksete vastuvõtmiseks ettenähtud ühisfondi järkjärgult tehtavate osamaksete kaudu.

6. Seda rahastamist ei tehta ühisfondist toetatavale investeeringule kättesaadavaks enne, kui on vastu võetud artikli 21 lõikes 3 osutatud otsus.
7. Rahastu raames antav rahastamine, mida antakse artikli 6 lõikes 5 osutatud laenudest, tehakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks komisjoni ja toetusesaajate vahelise laenulepingu alusel kooskõlas artikli 17 lõikega 2. Kõigi laenulepingute kohta kokku esitavad artikli 12 lõikes 2 osutatud ühisfondi valitsejad komisjonile kuni kaksteist väljamaksetaotlust aastas. Investeeringuprojektid ja -programmid võivad saada toetust kahest lõikes 1 osutatud rahastamisallikast ning muudest liidu programmidest ja rahastamisvahenditest, tingimusel et selline toetus eri allikatest, programmidest ja rahastamisvahenditest tagab täiendavuse ning sellega ei kaeta ühte ja sama kulu.

Artikkel 20 *Eelmaksed*

1. Pärast reformikava esitamist komisjonile võib toetusesaaja taotleda eelmaksete eraldamist kuni 7 % ulatuses käesoleva rahastu raames ette nähtud kogusummast kooskõlas artikli 6 lõikega 4.
2. Komisjon võib taotletud eelmaksed eraldada pärast artiklis 15 osutatud rakendusotsuse vastuvõtmist ning rahastulepingu ja osutatud laenulepingu jõustumist. Rahalised vahendid eraldatakse vastavalt artikli 21 lõike 3 esimesele lausele ja tingimusel, et järgitakse artiklis 5 sätestatud eeltingimusi.
3. Komisjon määrab kindlaks eelmaksete tegemise ajakava; eelmakseid võib teha ühe või mitme osamaksena.

Artikkel 21 *Maksetingimuste täitmise hindamine, vahendite kinnipidamine, vähendamine ja ümberjaotamine, maksete eeskirjad*

1. Toetusesaaja esitab kaks korda aastas nõuetekohaselt põhjendatud taotluse rahaliste vahendite eraldamiseks seoses kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete vahe-eesmärkidega seotud täidetud maksetingimustega.
2. Komisjon hindab põhjendamatu viivitusega, kas toetusesaaja on rahuldavalt täitnud artikli 15 lõikes 1 osutatud komisjoni rakendusotsuses sätestatud maksetingimused. Kõnealuste maksetingimuste rahuldav täitmine eeldab, et toetusesaaja ei ole varasemate otsuste samade reformide rahuldavaks täitmiseks võetud meetmeid tagasi pööranud. Komisjoni võivad abistada eksperdid.
3. Kui komisjon annab kõigi kohaldatavate tingimuste rahuldava täitmise kohta positiivse hinnangu, võtab ta põhjendamatu viivitusega vastu otsuse, millega lubab kõnealustele tingimustele vastavad rahalised vahendid eraldada. Kõnealuse otsusega määratakse vastavalt artikli 6 lõikes 4 kehtestatud jaotusele kindlaks finantsabina kättesaadavaks tehtavate rahaliste vahendite summa, mis suunatakse otse riigieelarvesse, ning Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks tehtav summa. Nende summade puhul kujutab see otsus endast artiklis 12 osutatud tingimust, mis käsitleb finantsabina kättesaadavaks tehtavate rahaliste vahendite

summat, mis suunatakse otse riigieelarvesse, ja artiklis 12 osutatud esialgset kinnitust Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks tehtava summa kohta.

4. Kui komisjoni hinnangul ei ole mõni tingimus esialgse ajakava kohaselt täidetud, ei eraldada sellisele tingimusele vastavaid rahalisi vahendeid. Kinnipeetud summad võib eraldada alles siis, kui toetusesaaja on järgnevas vahendite eraldamise taotluses nõuetekohaselt põhjendanud, et ta on võtnud vastavate tingimuste rahuldavaks täitmiseks vajalikud meetmed.
5. Kui komisjon jõuab järeldusele, et toetusesaaja ei ole 12 kuu jooksul alates lõikes 6 osutatud algsest negatiivsest hinnangust võtnud vajalikke meetmeid, vähendab komisjon tagastamatu rahalise toetuse ja laenu summat proportsionaalselt sellele osale, mis vastab neile maksetingimustele. Rakendamise esimesel aastal kohaldatakse 24-kuulist tähtaega, mis arvutatakse alates lõikes 6 osutatud esialgsest negatiivsest hinnangust. Toetusesaaja võib esitada kirjalikud märkused kahe kuu jooksul alates komisjoni järeldustest teadasaamisest.
6. Ükski summa, mis vastab maksetingimustele, mis ei ole täidetud 31. detsembriks 2028, ei kuulu toetusesaajatele maksmisele ja see eraldatakse olemasolevast laenutoetuse summast või tühistatakse, kui see on asjakohane.
7. Komisjon võib vähendada tagastamatu rahalise toetuse summat (sealhulgas tasaarvestamise teel kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikliga 102) või laenu summat, kui on kindlaks tehtud (sh OLAFi esitatud info alusel) liidu finantshuve kahjustavad õigusnormide rikkumised, pettused, korruptsioon või huvide konfliktid, mida toetusesaaja ei ole kõrvaldanud, või rahastu- või laenulepingust tuleneva kohustuse raske rikkumine.
8. Komisjon võib otsustada lõike 6 või 7 kohaselt vähendatud summad rahastu teiste toetusesaajate vahel ümber jaotada, muutes artikli 15 lõikes 1 nimetatud rakendusotsuseid.
9. Rahastust finantsabina makstava ja otse toetusesaaja riigieelarvesse suunatava osa puhul algab erandina määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 116 lõikest 2 määruse 2018/1046 artikli 116 lõike 1 punktis a osutatud maksetähtaeg kuupäevast, mil teatatakse käesoleva artikli lõike 4 kohasest otsusest, millega kiidetakse heaks toetusesaajale väljamakse tegemine.
10. Määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 116 lõiget 5 ei kohaldata finantsabina tehtud maksete suhtes, mis suunatakse otse toetusesaaja riigieelarvesse vastavalt käesolevale artiklile ja käesoleva määruse artiklile 22.
11. Käesoleva rahastu rahaliste vahendite maksmine sõltub olemasolevast rahastamispaketist. Rahalised vahendid makstakse välja osamaksetena. Osamakse võib välja maksta ühe või mitme osana.
12. Otse riigieelarvesse suunatud finantsabina kättesaadavaks tehtud summa makstakse välja pärast lõikes 3 osutatud otsuse tegemist kooskõlas laenulepinguga.
13. Toetussumma väljamaksmine laenu kujul kas otse riigieelarvesse või Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu toimub tingimusel, et toetusesaaja esitab laenulepingus sätestatud vormis maksetaotluse.
14. Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu kättesaadavaks tehtud summa makstakse lõikes 3 osutatud otsuse alusel pärast lõikes 13 nimetatud maksetaotluse esitamist ja pärast Lääne-Balkani investeerimisraamistiku raames loodud ühisfondi,

mis on ette nähtud rahastajate osamaksete vastuvõtmiseks, fondivalitsejalt maksetaotluse saamist.

IV PEATÜKK

Liidu finantshuvide kaitse

Artikkel 22

Liidu finantshuvide kaitse

1. Rahastu rakendamisel võtavad komisjon ja toetusesaajad kõik asjakohased meetmed liidu finantshuvide kaitseks, võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtet ja rahastu toimimise konkreetseid tingimusi, artikli 5 lõikes 1 sätestatud eeltingimusi ning konkreetsetes rahastulepingutes sätestatud tingimusi, eelkõige seoses pettuste, korruptsiooni, huvide konfliktide ja õigusnormide rikkumiste ennetamise, avastamise ja kõrvaldamisega. Iga toetusesaaja kohustub liikuma tulemuslike ja tõhusate juhtimis- ja kontrollisüsteemide poole ning tagab, et valesti makstud või ebaõigesti kasutatud summad on võimalik tagasi nõuda.
2. Rahastulepingus sätestatakse toetusesaaja järgmised kohustused:
 - a) korrapäraselt kontrollida, kas antud rahalisi vahendeid on kasutatud kooskõlas kohaldatavate eeskirjadega, eelkõige seoses pettuste, korruptsiooni, huvide konfliktide ja õigusnormide rikkumiste ennetamise, avastamise ja kõrvaldamisega;
 - b) võtta sobivaid meetmeid, et ennetada, avastada ja kõrvaldada pettusi, korruptsiooni, huvide konflikte ja õigusnormide rikkumisi, mis mõjutavad liidu finantshuve, vältida topeltrahastamist ning võtta õiguslikke meetmeid omastatud vahendite tagasinõudmiseks, sealhulgas seoses reformikava kohaste reformide ja investeerimisprojektide või -programmide elluviimise meetmetega;
 - c) tagada käesoleva artikli lõike 1 kohaldamisel, eelkõige reformikavade reformide elluviimisega seotud rahaliste vahendite kasutamise kontrollimisel, piisavate andmete kogumine isikute ja üksuste kohta, keda rahastatakse III peatüki kohaste reformikava meetmete rakendamiseks, ning juurdepääs neile andmetele;
 - d) anda komisjonile, OLAFile, kontrollikojale ja vajaduse korral Euroopa Prokuratuurile sõnaselge volitus kasutada oma õigusi, mis on sätestatud määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artiklis 129.
3. Rahastulepingus sätestatakse ka komisjoni õigus vähendada rahastust antavat toetust proportsionaalselt ja nõuda tagasi rahastu eesmärkide saavutamiseks antud summad või nõuda laenu ennetähtaegset tagasimaksmist, kui esineb liidu finantshuve mõjutavaid õigusnormide rikkumisi, pettusi, korruptsiooni või huvide konflikte, mida toetusesaaja ei ole kõrvaldanud, või kui on toimunud sellistest lepingutest tulenevate kohustuste raske rikkumine. Tagasinõutava ja vähendatava või ennetähtaegse tagasimakse summa suuruse üle otsustamisel järgib komisjon proportsionaalsuse põhimõtet ning võtab arvesse liidu finantshuve kahjustava kelmuse, pettuse, korruptsiooni, huvide konflikti või kohustuste rikkumise raskust. Enne vähendamist

või ennetähtaegse tagasimaksmise nõudmist antakse toetusesaajale võimalus esitada oma kirjalikud märkused.

4. Rahastu vahendeid haldavad isikud ja üksused teatavad viivitamata komisjonile ja OLAFile igast kahtlustatavast pettuse, korruptsiooni, huvide konflikti ja õigusnormide rikkumise juhtumist, mis mõjutab liidu finantshuve.

Artikkel 23

Riiklike sisesüsteemide ja riiklike auditeerimisasutuste roll

1. Rahastust finantsabina makstava ja otse toetusesaaja riigieelarvesse suunatava osa puhul tugineb komisjon toetusesaajate olemasolevatele ja täiustatud sisekontrollisüsteemidele, sealhulgas riiklikele auditeerimisasutustele ja vajaduse korral ühinemiseelse abi instrumendi raames loodud iga toetusesaaja pettusevastastele koordineerimistalitustele.

Reformikavad seavad esimestel rakendusaastatel prioriteediks läbirääkimiste 32. peatükiga seotud reformid, eelkõige seoses riigi rahanduse juhtimise ja sisekontrolliga ning pettusevastase võitlusega, samuti 23. ja 24. peatükiga, eelkõige seoses õigusemõistmise, korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevusega, ning 8. peatükiga, mis käsitleb eelkõige riigiabi kontrolli.

2. Toetusesaajad annavad komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmustest ja pettustest, mis on esmakordselt halduslikult või kohtulikult tuvastatud, ning hoiavad komisjoni kursis selliste õigusnormide rikkumisega seotud haldus- ja kohtumenetluste edenemisega. Need teated esitatakse elektrooniliselt, kasutades komisjoni loodud rikkumisjuhtumite haldamise süsteemi.
3. Lõikes 2 osutatud üksused peavad korrapärast dialoogi Euroopa Kontrollikoja, OLAFi ja vajaduse korral Euroopa Prokuratuuriga.
4. Komisjon võib riskianalüüsi ja riiklike auditeerimisasutustega peetava dialoogi põhjal teha riikliku eelarve täitmise üksikasjalikke süsteemiülevaatusi ning anda soovitusi süsteemide parandamiseks.
5. Komisjon võib vastu võtta soovitusel toetusesaajale kõikidel juhtudel, kui pädevad ametiasutused ei ole komisjoni arvates võtnud vajalikke meetmeid, et ennetada, avastada ja kõrvaldada pettusi, korruptsiooni, huvide konflikte ja õigusnormide rikkumisi, mis on mõjutanud või võivad tõsiselt ohustada rahastust kaetavate kulude usaldusväärset finantsjuhtimist, ning kõigil juhtudel, kui audiitorkogu tuvastab puudusi, mis mõjutavad ametiasutuste kehtestatud kontrollisüsteemi ülesehitust ja toimimist. Asjaomane toetusesaaja peab neid soovitusi järgima või põhjendama, miks ta ei ole seda teinud.

V PEATÜKK

Järelevalve, aruandlus ja hindamine

Artikkel 24

Järelevalve ja aruandlus

1. Komisjon jälgib rahastu rakendamist ja hindab artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamist. Rakendamise järelevalve peab olema sihipärane ja rahastu raames

elluviidava tegevusega proportsionaalne. Artikli 13 lõikes 2 osutatud näitajad peaksid aitama komisjonil teha järelevalvet rahastu üle.

2. Artiklis 9 nimetatud rahastulepingus sätestatakse eeskirjad ja viisid, kuidas toetusesaaja peab lõike 1 kohaldamiseks esitama komisjonile aruande.
3. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule igal aastal aruande käesoleva määruse eesmärkide saavutamise edenemise kohta.
4. Komisjon esitab lõikes 3 osutatud aruande artiklis 27 nimetatud komiteele.

Artikkel 25 *Rahastu hindamine*

1. Pärast 31. detsembrit 2027, kuid hiljemalt 31. detsembriks 2031 teeb komisjon määruse järelhindamise. Selle käigus hinnatakse liidu panust käesoleva määruse eesmärkide saavutamisse.
2. Hindamisel lähtutakse OECD arenguabi komitee hea tava põhimõtetest, püüdes kindlaks teha, kas eesmärgid on saavutatud, ja esitada soovitusi edasiste meetmete täiustamiseks.

Komisjon edastab kõnealuse järelhindamise tulemused ja järeldused koos oma tähelepanekute ja järeelmeetmetega Euroopa Parlamendile, nõukogule ja liikmesriikidele. Seda järelhindamist võib liikmesriikide taotluse korral arutada. Tulemusi kasutatakse tulevaste programmide ja meetmete ettevalmistamisel ning vahendite eraldamisel. Need järelhindamised ja järeelmeetmed avalikustatakse.

Komisjon kaasab käesoleva määruse alusel antava liidu rahastuse hindamisse asjakohasel määral kõik asjaomased sidusrühmad, sealhulgas toetusesaajad, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskonna organisatsioonid ja kohalikud ametiasutused, ning võib asjakohasel juhul teha ühiseid hindamisi koos liikmesriikide ja teiste partneritega ning toetusesaajate aktiivsel osalusel.

VI PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 26 *Delegeerimine*

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklis 18 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates käesoleva määruse jõustumise kuupäevast.
3. Euroopa Parlament või nõukogu võib artiklis 18 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtete kohaselt iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 18 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole ühe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväiteid või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväiteid. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega ühe kuu võrra.

Artikkel 27
Komiteemenetus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Artikkel 28
Teave, teabevahetus ja avalikustamine

1. Komisjon võib tegelda teabevahetusega, sealhulgas toetusesaajatega ühise teabevahetustegevuse kaudu, et tagada reformikavas kavandatud rahalise toetuse liidupoolse rahastamise nähtavus. Komisjon võib vajaduse korral tagada, et rahastu kaudu antavast toetusest teavitatakse ja seda kinnitatakse raha päritolu kajastava märkega.
2. Liidu rahaliste vahendite saajad märgivad ära nende vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse, näidates seda võimaluse korral liidu embleemi ja raha päritolu kajastava märkega „rahastanud Euroopa Liit“, eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.
3. Komisjon rakendab rahastu ning selle raames võetud meetmete ja saavutatud tulemustega seotud teabe- ja teavitamismeetmeid. Rahastule eraldatud rahaliste vahenditega panustatakse samuti liidu poliitiliste prioriteetide edastamisse institutsioonilistes sõnumites niivõrd, kui need prioriteedid on seotud artiklis 3 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 29
Jõustumine

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

FINANTSSELGITUS

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad

ELi suhted ülejäänud maailmaga

1.3. Ettepanek/algatus käsitleb

☒ **uut meedet**

☐ **uut meedet, mis tuleneb katseprojektist / ettevalmistavast meetmest**¹⁹

☐ **olemasoleva meetme pikendamist**

☐ **ühe või mitme meetme ümbersuunamist teise või uude meetmesse või ühendamist teise või uue meetmega**

1.4. Eesmärgid

1.4.1. Üldeesmärgid

Rahastu strateegilised eesmärgid on kiirendada Lääne-Balkani sotsiaal-majanduslikku lähenemist ELiga, toetades reforme ja sihipäraseid investeeringuid.

Rahastust tuleks toetada reforme ja investeeringuid, mis soodustavad Lääne-Balkani majandusintegratsiooni ELi ühtse turuga ja edendavad piirkondlikku majandusintegratsiooni, laienemisprotsessi põhialustega (sealhulgas õigusriigi põhimõtte, riigihanked, korruptsiooni, pettuste ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus) seotud reforme ning edasist vastavusse viimist ELi normide, standardite, poliitika ja tavadega, eesmärgiga saada liidu liikmeks.

1.4.2. Abieesmärgid

Rahastust toetatakse meetmeid, mille eesmärk on:

- kiirendada toetusesaajate üleminekut kestlikule ja kaasavale majandusele, mis on võimeline taluma liidu ühtse turu konkurentsivõimet, ning stabiilsele investimiskeskkonnale;
- edendada piirkondlikku majandusintegratsiooni, eelkõige edusammude kaudu ühise piirkondliku turu loomisel;
- edendada toetusesaajate majandusintegratsiooni liidu ühtse turuga;
- toetada piirkondlikku majandusintegratsiooni ja tõhustatud integratsiooni ELi ühtse turuga parema ühenduvuse kaudu piirkonnas kooskõlas üleeuroopaliste võrkudega;
- kiirendada rohepööret kooskõlas 2020. aastal vastuvõetud Lääne-Balkani rohelise tegevuskavaga ja hõlmates kõiki majandussektoreid, eelkõige energia- ja

¹⁹ Vastavalt finantsmääruse artikli 58 lõike 2 punktile a või b.

sealhulgas üleminekut vähese CO₂ heitega kliimaneutraalsele, kliimamuutustele vastupanuvõimelisele ja ringmajandusele;

- edendada digiüleminekut kui kestliku arengu ja kaasava majanduskasvu eeldust;
- edendada innovatsiooni, eelkõige VKEde jaoks, ning et toetada rohe- ja digipööret;
- edendada kvaliteetset haridust, koolitust, ümber- ja täiendusõpet ning tööhõivepoliitikat;
- tugevdada veelgi laienemisprotsessi põhialuseid, sealhulgas õigusriigi põhimõtet, demokraatiat, inimõiguste ja põhivabaduste austamist, edendades sõltumatut kohtusüsteemi, kindlustades julgeolekut ning võideldes pettuste, korruptsiooni, organiseeritud kuritegevuse, rahapesu ja terrorismi rahastamise, maksudest kõrvalehoidmise ja maksupettuste vastu; tagada rahvusvahelise õiguse järgimine; suurendada meediavabadust ja akadeemilist vabadust ning luua kodanikuühiskonnale soodne keskkond; edendada sotsiaaldialoogi; edendada soolist võrdõiguslikkust, mittediskrimineerimist ja sallivust, et tagada ja võimendada vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamist;
- suurendada avaliku halduse tulemuslikkust ning toetada läbipaistvust, struktuurireforme ja head valitsemistava kõikidel tasanditel, sealhulgas riigi rahanduse juhtimisel ning riigihangete ja riigiabi kontrolli valdkonnas; toetada algatusi ja organeid, mis on seotud rahvusvahelise õigusemõistmise toetamise ja täitmise tagamisega Lääne-Balkanist toetusesaajates.

1.4.3. Oodatavad tulemused ja mõju

Märkige, milline peaks olema ettepaneku/algatuse oodatav mõju toetusesaajatele/sihtrühmale.

Rahastust antav toetus peaks võimaldama toetusesaajatel viia ellu reforme ja teha investeringuid, mis on vajalikud nende majanduse konkurentsivõime suurendamiseks, piirkonna sisemise ühenduvuse suurendamiseks ja lähenemiseks liidule.

Rahastu rakendamine peaks tugevdama ka toetusesaajate sisekontrolli- ja riigi rahanduse juhtimise süsteeme ning laienemisprotsessi põhialuste rakendamist, eelkõige seoses õigusriigi põhimõttega ning korruptsiooni, pettuse ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitlusega.

1.4.4. Tulemusnäitajad

Märkige, milliste näitajate abil jälgitakse edusamme ja saavutusi.

Konkreetsed näitajad määratakse kindlaks reformikavas ja laenulepingutes, mis sõlmitakse iga toetusesaajaga vastavalt artiklitele 12 ja 17.

1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused

1.5.1. Lühi- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

Hoolimata sellest, et toetusesaajad on ELiga ühinemise eri etappides, jäävad nende majandustulemused ja konkurentsivõime ELi omast maha. Rahastust toetatavad reformid ja investeringud peaksid kiirendama parema lähenemise ja ELi standarditega vastavusse viimise saavutamist ning tihedamat majandusintegratsiooni piirkonnas ja ELi ühtse turuga.

Rahastust rahastamise saamise eeltingimus on see, et toetusesaajad toetavad ja austavad tulemuslikke demokraatlikke mehhanisme, õigusriigi põhimõtet ning tagavad inimõiguste, sealhulgas vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamise. Teine eeltingimus on see, et Serbia ja Kosovo osalevad konstruktiivselt oma suhete normaliseerimises, et täielikult täita kõik kohustused, mis tulenevad suhete normaliseerimisele suunatud lepingust ja selle rakenduslisast ning kõigist varasematest dialoogikokkulepetest, ning alustavad läbirääkimisi suhete normaliseerimist käsitleva laiaulatusliku lepingu üle.

Komisjon kontrollib ka üldtingimuste täitmist (makromajanduslik finantsstabiilsus, usaldusväärne avaliku sektori finantsjuhtimine, läbipaistvus ja eelarve järelevalve).

Rahastamise saamiseks peavad toetusesaajad koostama reformikavad, mis põhinevad nende kasvustrateegiatel, majandusreformi programmidel, muudetud laienemismetoodikal ja laienemisaruannetel ning mille komisjon võtab vastu rakendusotsusega. Kavad sisaldavad piiratud arvu reforme ja investeerimisvaldkondi koos maksetingimuste ja nendega seotud summadega. Need tingimused kajastavad edusamme konkreetsete sotsiaal-majanduslike reformide elluviimisel, sealhulgas laienemisprotsessi põhialuste ja õigusriigi põhimõtte valdkonnas. Pärast reformikavade heakskiitmise otsust ja asjakohaste lepingute sõlmimist on toetusesaajatel õigus saada eelmakseid.

Rahastu rahalised vahendid eraldatakse kord poolaastas pärast seda, kui toetusesaajad esitavad taotlused, milles põhjendatakse maksetingimuste täitmist ning kinnitatakse aluseks olevate tehingute seaduslikkust ja korrektsust, koos aruandega seotud rahaliste vahendite väärkasutamise juhtumite järelmeetmete kohta. Komisjon teeb rahalised vahendid kättesaadavaks taotluste hindamise põhjal. Olenevalt maksetingimuste täitmise tasemest võib rahalisi vahendeid liikide kaupa eraldada tervete summadena, vähendatud summadena või jätta täielikult välja maksmata. Kinnipeetud vahendeid võib järgnevatel eelarveaastatel teiste toetusesaajate vahel ümber jaotada.

Reformikavades ettenähtud investeringuid toetatakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu. Seotud projektid või programmid esitatakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku juhatusele arvamuse saamiseks alles pärast seda, kui komisjon on hinnanud asjakohaste maksetingimuste täitmist ja sellele järgnevat vahendite eraldamist, ning nende suhtes kohaldatakse asjaomase Lääne-Balkani investeerimisraamistiku projektikonkursi eeskirju.

Aastatel 2024–2027 on ette nähtud neli iga-aastast tsüklit.

- 1.5.2. *ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.*

Liidu tasandi meetmed on vajalikud selleks, et saavutada Lääne-Balkani kiirem majanduslik lähenemine ELiga teel võimaliku liidu liikmesuseni. Vajalik abi on nii suur, et piirkond vajab jätkuvalt pidevat välist toetust, mida ükski liikmesriik ega üksik rahastaja eraldi anda ei saaks. Liidul on ainulaadne võimalus anda piirkonnale mitmeaastast välisabi õigel ajal, koordineeritult ja prognoositavalt. Samuti saab liit võimendada oma laenuvõtmisvõimet ja anda piirkonna toetusesaajatele soodsatel tingimustel laenu ning pakkuda mitmeks aastaks toetust.

1.5.3. *Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid*

Rahastu tugineb ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) raames Lääne-Balkanile antavale abile ja täiendab seda ning kasutab ühte selle edukatest mehhanismidest – Lääne-Balkani investeerimisraamistikku. Mõlemad vahendid on tõestanud, et ELi rahastamine võib pakkuda märkimisväärset finantsvõimendust, kui seda kasutatakse koos teiste rahastajate rahaliste vahenditega segarahastamise kontekstis. Rahastu formaat on siiski erinev, kuna see tugineb suures osas sooduslaenudele, mille liit on tänu oma suurepärasele krediitdireitingule võtnud. Rahastu tugineb kogemustele 2020. aastal loodud taaste- ja vastupidavusrahistu ning hiljuti kavandatud Ukraina toetusrahistuga.

1.5.4. *Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega*

Kavandatava rahastu eesmärk on anda liidule õigusakt, mis võimaldab tal toetada Lääne-Balkani suuremat sotsiaal-majanduslikku lähenemist nende teel liidu liikmesuse poole. Rahastu täiendab ühinemiseelse abi instrumendi raames antavat abi, mis keskendub toetusesaajate vastavusse viimisele liidu õigustikuga ja liikmesusest tulenevate kohustuste täitmise ettevalmistamisele.

Käesolev uus seadusandlik ettepanek reformi- ja kasvurahastu kohta täiendab ettepanekut võtta vastu nõukogu määrus COM(2023)337, millega muudetakse määrust (EL) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (vt punktid 1.5.5 ja 3.2.4).

Rahastu üldsumma antakse laenude ja tagastamatu toetusena. Laenukomponent ulatub ajavahemikul 2024–2027 kõigi toetusesaajate puhul maksimaalselt 4 miljardi euron. Laenud tagatakse ühise eraldisfondi kaudu, kasutades eraldiste määra 9 %. Muudetud mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekus ette nähtud tagastamatu toetusena antavate toetuste lisasumma on 2 miljardit eurot, sealhulgas eraldised ja halduskulud.

1.5.5. *Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang*

Liidu eelarvest juba toetatakse võimaliku ELiga ühinemise ettevalmistamist ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) kaudu, mis hõlmab Lääne-Balkani ja Türgit ning mis põhineb toetustel, segarahastamisel ja eelarvelistel tagatistel. See rahastamine on täielikult ette nähtud laienemisega seotud vastavusse viimise ja ettevalmistamisega seotud vajalikele tegevustele ning majandus- ja investeerimiskava rakendamisele.

Kavandatud rahastu on mõeldud üksnes Lääne-Balkani sotsiaal-majandusliku lähenemise kiirendamiseks ning põhineb teistsugusel lähenemisviisil, luues tugeva seose reformikohustuste täitmise ja rahastamisele juurdepääsu vahel. See põhineb ka erineval rahastamiskaval, mille puhul 2/3 rahastamisest tuleb liidu võetud ja toetusesaajatele üle antud laenudest.

Toetusesaajate reformikavades kindlaks määratud investeeringute sujuva ja läbipaistva rakendamise tagamiseks kavatseb komisjon kasutada Lääne-Balkani investeerimisraamistiku testitud metoodikat, säilitades samal ajal eespool nimetatud tingimused.

Arvestades, et tegemist on täiesti teistsuguse abimehhanismiga, mis on suunatud piirkonna konkreetsetele prioriteetidele, ning et IPA eesmärgid nõuavad kogu selle jaoks eelarves ette nähtud rahastamist, ei oleks olemasolevainstrumendi (IPA III) kasutamine praktiline, samas kui vahendite ümberpaigutamine selle rahastamisvahendi raames ei oleks teostatav.

1.6. Ettepaneku/algatuse kestus ja finantsmõju

☒ Piiratud kestusega

- ☐ hõlmab ajavahemikku [PP/KK]AAAA–[PP/KK]AAAA
- ☒ Finantsmõju kulukohustuste assigneeringutele avaldub ajavahemikul 2024–2027 ja maksete assigneeringutele alates 2024. aastast

☐ Piiramatu kestusega

- Rakendamise käivitumisperiood hõlmab ajavahemikku AAAA–AAAA,
- millele järgneb täieulatuslik rakendamine.

1.7. Ettenähtud eelarve täitmise viisid²⁰

☒ Otsene eelarve täitmine komisjoni poolt

- ☐ tema talituste kaudu, sealhulgas kasutades liidu delegatsioonides töötavat komisjoni personali;
- ☐ rakendusametite kaudu

☐ Jagatud eelarve täitmine koostöös liikmesriikidega

☒ **Kaudne eelarve täitmine**, mille puhul eelarve täitmise ülesanded on delegeeritud:

- ☐ kolmandatele riikidele või nende määratud asutustele;
- ☐ rahvusvahelistele organisatsioonidele ja nende allasutustele (nimetage);
- ☐ Euroopa Investeeringuspangale ja Euroopa Investeeringufondile;
- ☐ finantsmääruse artiklites 70 ja 71 osutatud asutustele;
- ☐ avalik-õiguslikele asutustele;
- ☐ avalikke teenuseid osutavatele eraõiguslikele asutustele, sel määral, mil neile antakse piisavad finantstagatised;
- ☐ liikmesriigi eraõigusega reguleeritud asutustele, kellele on delegeeritud avaliku ja erasektori partnerluse rakendamine ja kellele antakse piisavad finantstagatised;
- ☐ asutustele või isikutele, kellele on delegeeritud Euroopa Liidu lepingu V jaotise kohaste ühise välis- ja julgeolekupoliitika erimeetmete rakendamine ja kes on kindlaks määratud asjaomases alusaktis.
- Kui märgitud on mitu eelarve täitmise viisi, esitage üksikasjad rubriigis „Märkused“.

Märkused

²⁰

Eelarve täitmise viise koos viidetega finantsmäärusele on selgitatud BUDGpedia veebisaidil <https://myintracomm.ec.europa.eu/corp/budget/financial-rules/budget-implementation/Pages/implementation-methods.aspx>

Artiklis 8 kirjeldatakse üksikasjalikult rahastu rakendamise vorme, st otsest ja kaudset eelarve täitmist kooskõlas finantsmäärusega.

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid

Märkige sagedus ja tingimused.

Konkreetsed kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed vahe-eesmärgid määratakse kindlaks reformikavades (mille komisjon kiidab heaks rakendusotsusega), et oleks võimalik jälgida maksetingimuste täitmist. Kord poolaastas esitab toetusesaaja tagastamatu rahalise toetuse ja laenu eraldamiseks nõuetekohaselt põhjendatud taotluse, milles kirjeldatakse rakendusotsuses kindlaks määratud näitajatele tuginedes, kuidas need tingimused on rahuldavalt täidetud.

Lisaks sätestatakse reformikavades seirenäitajad, mis peaksid võimaldama teha järelevalvet toetusesaajate edusamme rahastu üld- ja alaeesmärkide saavutamisel laiemalt ja neist aru anda.

Komisjon esitab igal aastal Euroopa Parlamendile, nõukogule ja artiklis 27 osutatud komiteele aruande rahastust eraldatud vahendite kasutamise ja eesmärkide saavutamiseks tehtud edusammude kohta.

Komisjon teeb ka määruse järelhindamise.

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. *Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus*

Rahastut rakendatakse otsese ja kaudse eelarve täitmise teel. Osaliselt toimub otsene eelarve täitmine koos vahendite otsese ülekandmisega toetusesaaja riigieelarvesse, samas kui konkreetsed investeringud suunatakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu, st kaudne eelarve täitmine koos rahvusvaheliste finantsasutustega.

Kontrollistrateegiat kohandatakse olenevalt iga samba rakendamisest, kasutades selleks järelevalvet, hindamist ja auditeid. Erilist tähelepanu pööratakse sellele, kuidas toetusesaajad rakendavad neile kättesaadavaks tehtud vahendeid. Rahalised vahendid eraldatakse vastavalt kindlaksmääratud poolaasta ajakavale, mis põhineb toetusesaajate esitatud taotlustel, ja pärast seda, kui komisjon on kontrollinud, kas asjaomased maksetingimused on täidetud.

Kehtivate kontrollimehhanismide mitmekihiline struktuur (vt ka punkt 2.3) loob integreeritud raamistiku, millega tagatakse, et kõik asjakohased meetmed liidu finantshuvide kaitsmiseks on kehtestatud. Sellega tagatakse proportsionaalsuse põhimõtte ja rahastu toimimise eritingimustega arvestamine.

2.2.2. *Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta*

Rahastamisega seoses tuvastatud põhirisk on seotud rahaliste vahendite väljamaksmise maksetingimuste täitmata jätmisega.

Selle vähendamiseks võetakse kasutusele järgmised meetmed:

- komisjoni hinnang asjakohaste maksetingimuste täitmise kohta enne vahendite väljamaksmist koos võimalusega vahendid kinni pidada;
- antava toetuse vähendamine või kinni pidamine või rahastu eesmärkide saavutamiseks antud summade tagasinõudmine liidu finantshuve kahjustava õigusnormide rikkumise, pettuse, korruptsiooni või huvide konfliktide korral, mida toetusesaaja ei ole kõrvaldanud, või toetusesaajaga sõlmitud lepingutest tuleneva kohustuse olulise rikkumise korral;
- rahastamise peatamine, kui asjaomane toetusesaaja ei täida artiklis 5 sätestatud eeltingimusi.

2.2.3. *Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal).*

Toetusesaajatele antav rahaline toetus on kuludega sidumata rahastamise vormis, millele on osutatud finantsmääruse artikli 125 lõike 1 punktis a.

2.3. **Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed**

Nimetage rakendatavad või kavandatud ennetus- ja kaitsemeetmed, nt pettustevastase võitluse strateegias esitatud meetmed.

Ettepanek sisaldab erisätteid liidu finantshuvide kaitse kohta. Rahastu jaoks kehtestatakse tugev auditi- ja kontrollisüsteemi, mis on sätestatud mitmetasandilisena: reformikavade kohaste reformide osana lisatakse toetusesaajate auditi- ja kontrollisüsteemide reform; lisaks võib komisjon riskianalüüsi ja riiklike auditeerimisasutustega peetava dialoogi põhjal teha riikliku eelarve täitmise üksikasjalikke süsteemiülevaatusi ning anda soovitusi süsteemide parandamiseks. Lisaks on OLAFil, kontrollikojal ja Euroopa Prokuratuuril kooskõlas määrusega (EL, Euratom) 2018/1046 oma ülesannete täitmiseks vajalikud õigused ja juurdepääs.

Rahastu investeerimisosas rakendatakse kaudse eelarve täitmise kaudu koos rahvusvaheliste finantsasutustega, tuginedes sambapõhiste hindamistele ja nendega sõlmitud raamlepingutele.

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

3.1. Mitmeaastane finantsraamistik – asjaomased kulude eelarveread

– Uued eelarveread, mille loomist taotletakse

Üle mitmeaastase finantsraamistiku ülemmäärade	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Nr	Liigendatud/liigendatamata	EFTA riigid	kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid	muud kolmandad riigid	muu sihtotstarbeline tulu
Rubriik 6	15.0301 – Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu – Tegevuskulud	Liigendatud assigneeringud	JAH	p.m.	JAH	JAH
Rubriik 6	15.0302 – Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu – Ühise eraldisfondi eraldised	Liigendatud assigneeringud	JAH	p.m.	JAH	JAH
Rubriik 6	15.010102 – Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu toetuskulud	Liigendatud assigneeringud	JAH	p.m.	JAH	JAH

3.2. Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele

3.2.1. Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade

- ☐ Ettepanek/algatus ei nõua tegevusassigneeringute kasutamist
- ☒ Ettepanek/algatus nõuab tegevusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu – rahastamine* (miljonites eurodes)					
Toetuse liik	2024	2025	2026	2027	Kokku
Tagastamatu (toetused)	500	500	500	500	2 000
<i>millest halduskulud</i>	<i>7,5</i>	<i>7,5</i>	<i>7,5</i>	<i>7,5</i>	<i>30</i>
Laenud	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
KOKKU**	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000

* Tagastamatu toetuse ja laenude iga-aastane ja üldine jaotus on vaid esialgne ja illustratiivne. Tegelik jaotus otsustatakse igal aastal eraldi

** Tabelis eeldatakse, et kulukohustuste assigneeringud on sama suured kui maksete assigneeringud. See on üksnes näitlik. Nende kahe tegelik suhe määratakse aasta vajaduste alusel.

3.2.2 Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele (miljonites eurodes) – ülevaade

	Aasta 2024 ²¹	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	KOKKU
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIK 6					
15.0301 – Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu – Tegevuskulud	402,55	402,55	402,55	402,55	1 610,2
15.0302 – Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu – Ühise eraldisfondi eraldised	90	90	90	90	360
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 6 vahesumma	492,55	492,55	492,55	492,55	1 970,2

3.2.3. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade

- ☐ Ettepanek/algatus ei nõua haldusassigneeringute kasutamist
- ☒ Ettepanek/algatus nõuab haldusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

	Aasta 2024 ²²	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	KOKKU
--	-----------------------------	---------------	---------------	---------------	-------

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIK 7					
Personal	1,026	1,026	1,026	1,026	4,104
Muud halduskulud	0,030	0,030	0,030	0,030	0,120
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 7 vahesumma	1,056	1,056	1,056	1,056	4,224

Väljaspool mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIKI 7 ²³					
---	--	--	--	--	--

²¹ 2024. aastal alustatakse ettepaneku/algatuse rakendamist.

²² 2024. aastal alustatakse ettepaneku/algatuse rakendamist.

²³ Tehniline ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamist toetavad kulud (endised BA read), kaudne teadustegevus, otsene teadustegevus.

Personal	2,529	2,529	2,529	2,529	10,116
Muud halduskulud	4,920	4,920	4,920	4,920	19,680
Väljaspool mitmeaastase finantsraamistiku	7,449	7,449	7,449	7,449	29,796
RUBRIIKE 1–7 – vahesumma					

KOKKU	8,505	8,505	8,505	8,505	34,020
--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	---------------

Personali ja muude halduskuludega seotud assigneeringute vajadused kaetakse assigneeringutest, mille asjaomane peadirektoraat on kõnealuse meetme haldamiseks juba andnud, ja/või peadirektoraadi sees ümberpaigutatud assigneeringutest, mida vajaduse korral võidakse täiendada nendest lisaassigneeringutest, mis haldavale peadirektoraadile eraldatakse iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades eelarvepiirangutega.

3.2.3.1. Hinnanguline personalivajadus

- ☐ Ettepanek/algatus ei nõua personali kasutamist
- ☒ Ettepanek/algatus nõuab personali kasutamist, mis toimub järgmiselt:

Hinnanguline väärtus täistööaja ekvivalendina

	Aasta 2024	Aasta 2025	2026. aasta 1	2027. aastal
O Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised teenistujad)				
20 01 02 01 (komisjoni peakorteris ja esindustes)	6	6	6	6
20 01 02 03 (delegatsioonides)				
01 01 01 01 (kaudne teadustegevus)				
01 01 01 11 (otsene teadustegevus)				
Muud eelarvread (märkige)				
OKoosseisuväline personal (täistööajale taandatud töötajad) ²⁴				
20 02 01 (üldvahenditest rahastatavad lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud)				
20 02 03 (lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud ja noored eksperdid delegatsioonides)				
15.010102 – Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu toetuskulud	- peakorteris	9	9	9
	- delegatsioonides	9	9	9
Muud eelarvread (märkige)				
KOKKU	24	24	24	24

Personali ja muude halduskuludega seotud assigneeringute vajadused kaetakse assigneeringutest, mille asjaomane peadirektoraat on kõnealuse meetme haldamiseks juba andnud, ja/või peadirektoraadi sees ümberpaigutatud assigneeringutest, mida vajaduse korral võidakse täiendada nendest lisaassigneeringutest, mis haldavale peadirektoraadile eraldatakse iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades eelarvepiirangutega.

Ülesannete kirjeldus:

Ametnikud ja ajutised töötajad	Soovitud täistööajale taandatud töötajad tegelevad poliitika väljatöötamise ja õigusküsimustega, keskendudes eelkõige hankeküsimustele, finantsjuhtimisele, lepingute haldamisele, auditile, järelevalvele, aruandlusele ja hindamisele.
Koosseisuvälised töötajad	Soovitud täistööajale taandatud töötajad tegelevad poliitika väljatöötamise ja õigusküsimustega, keskendudes eelkõige hankeküsimustele, finantsjuhtimisele, lepingute haldamisele, auditile, järelevalvele, aruandlusele ja hindamisele.

²⁴ AC = lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud, noored spetsialistid delegatsioonides.

3.2.4. Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga

Ettepanek/algatus:

- ☐ on täielikult rahastatav mitmeaastase finantsraamistiku asjaomase rubriigi sisese vahendite ümberpaigutamise kaudu.

Selgitage ümberplaneerimist, märkides asjaomased eelarveread ja summad. Põhjaliku ümberplaneerimise korral tuleb esitada Exceli tabel.

- ☐ tingib mitmeaastase finantsraamistiku asjaomase rubriigi mittesihotstarbelise varu ja/või mitmeaastase finantsraamistiku määruuses sätestatud erivahendite kasutuselevõtu.

Selgitage, mis on vajalik, märkides asjaomased rubriigid, eelarveread ja summad ning nimetades kasutatavad rahastamisvahendid.

- ☒ nõuab mitmeaastase finantsraamistiku muutmist.

Käesolev uus seadusandlik ettepanek Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu kohta esitatakse paralleelselt ettepanekuga võtta vastu nõukogu määrus COM(2023)337, millega muudetakse määrust (EL) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027. Kõnealust määrust on vaja muuta, et suurendada rubriigi 6 mahtu aastateks 2024–2027, et rahastada kõnealust rahastut tagastamatute toetuste andmiseks ja moodustada eraldi laenude kujul antavate toetuste tarbeks.

3.2.5. Kolmandate isikute rahaline osalus

Ettepanek/algatus:

- ☒ ei näe ette kolmandate isikute poolset kaasrahastamist
- ☐ näeb ette kolmandate isikute poolse kaasrahastuse, mille hinnanguline summa on järgmine:

assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

- ☐ Ettepanekul/algatusel puudub finantsmõju tuludele
- ☒ Ettepanekul/algatusel on järgmine finantsmõju:
 - ☐ omavahenditele
 - ☒ muudele tuludele
 - palun märkige, kas see on kulude eelarveridasid mõjutav sihtotstarbeline tulu ☒

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tulude eelarverida	Jooksva eelarveaastal kättesaadavad assigneeringud	Ettepaneku/algatuse mõju ²⁵						
		Aasta N	Aasta N + 1	Aasta N + 2	Aasta N + 3	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)		
Artikkel		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

²⁵ Traditsiooniliste omavahendite (tolli- ja suhkrumaksud) korral tuleb märkida netosummad, st brutosumma pärast 20 % sissenõudmiskulude mahaarvamist.